

KÛR:

XIZANÎ WEKE
PIRSGIRÊKA MAFÊ
MIROVAN,
LI WANÊ ŞOPANDINA
FEQÎRIYA JINÊN KURD

 STAR
Kadın Derneği

**KÛR: XIZANÎ WEKE PIRSGIRÊKA MAFÊ MIROVAN,
LI WANÊ ŞOPANDINA FEQÎRIYA JINÊN KURD**

AMADEKAR
Rûken AY ADIN

KESÊN TÊKAR
Zeynep DEMİR
Sozdar TER

Fotoğraflar
Zeynep DEMİR

KOMELEYA JIN STAR A WANÊ
www.starkadinderneqi.com
Strkdn65@gmail.com
2024, WAN

Mînakirin
Getu Creative

Em vê raporê diyarî hemû jin û keçên Wanê
dikin ku nikarin mafê xwe yê perwerdehiyê bi
dest bixin, da ku cîhanek ku wekheviya zayendî
û mafên mirovan tê de cih bigire biafirînin.

Ev belavok di çarçoveya Bernameya YE Etkiniz de, bi piştevaniya Yekitiya Ewropayê pêk hatiye. Ji naveroka vê belavokê tenê Komeleya Jin Star berpirsiyar e û bi ti awayî fikrên Yekitiya Ewropayê temsîl nake.

Li gorî qanûnên mafên mirovan ên navneteweyî, dewlet divê tedbîran bigirin ku kiryarên çandî û kevneşopî yên zirardar û hemî pratîkên din ên ku li ser ramana kêmbûn an serdestiya her du zayendan an jî li ser rolên qalibgirtî yên mêr û jinan têne damezrandin. “Ev kiryaran jin û keçan ji civakê dûr dixê, wan ji çavkanî û perwerdeyê dûr dihêle, xizanî û cihêkariyê li dijî wan berdewam dike.

Rêbernameyên li ser Feqîrtiya Kûr û Mafên Mirovan, bi yekdemgî ji aliyê Komîseriya Bilind a Mafên Mirovan a Neteweyên Yekbûyî, Konseya Mafên Mirovan ve, di 27'ê Îlona 2012'an de, bi biryara 21/11.2, hat qebûlkin.

NAVEROK

5	KURTEYA RÊVEBERIYÊ
7	1. PAŞTEVDÎR Û TÊKETIN
12	2. RÊBAZ
13	3. dane
13	Daneyên TUÎK'ê
15	Bûyerên Koçberiyê
16	Daneyên Gotûbêjên Rû bi rû
19	Daneyên Xebata Anketê
23	4. PÊŞNIYARÎ Û ENCAM
24	Pêşniyarên Ji Bo Polîtîkayên Dewletê
25	Pêşniyarên Ji Bo Rêveberiyên Herêmî
26	PÊVEK
26	Pêvek 1: Grafîk û Encamên Gotûbêjên Kûr ên Rû Bi Rû
26	Pêvek 2: Grafîk û Encamên Xebata Anketê
26	Pêvek 3: Forma Pirsan a Xebatên Anketê
26	Pêvek 4: Forma pirsên Gotûbêjên Kûr ên Rû Bi Rû
26	Pêvek 5: Forma Pirsên Serlêdana Agahdariyê

KURTEYA RÊVEBERIYÊ

Weke Komeleya Jin Star a Wanê, ji bo ku di sala 2019'an de li dijî şîdeta zayendî were meşandin, me biryar da ku em wekheviya zayendî esas bigirin û vê yekê ji kokê bi jor ve bikin.

Her çend xizanî bi pîvanên neteweyî û navneteweyî ve were pîvandîn, pênasekirin û ravekirin jî, lê dîsa jî têgînek dijwar e ku meriv pênase bike. Ev zehmetî ji kêmbûna civakan, cih û demê tê. Me di vê raporê de jî têgeha "Xizaniya Jinan" bi kar anî, ku ji tundiya aborî ku yek ji cureyên şîdeta li dijî jinan e, weke bînpêkirinên mafan ên sistematîktir û li pey hev tê pênasekirin. Me di rapora xwe de anî ziman ku dema em dibêjin xizaniya jinê û bi nasnameya jina Kurd çî dixuye, bi daxwaznameyên xwe yên agahî, nîşaneyên mafên mirovan û hevdîtînan rû bi rû em dixwazin bînin ziman. Me hewl da diyar bikin ku ev xizaniya kûr bînpêkirina mafên mirovan e. Rapora me armanc dike ku xizaniya jinên Kurd ên li Wanê ku komeleya me lê avabûye û li wir bi cih bûye, eşkere bike û ji bo pêşgirtina li vê bînpêkirinê, çareseriyên pêşkêş dike.

Endeksa pêşkeftina mirovî, endeksa wekheviya zayendî û nîşaneyên girêdayî xizaniyê yên Bernameya Pêşketinê ya Neteweyên Yekbûyî (UNDP) û xêzên pênase û çarçoveya teorîk a ku ji hêla Amartya Sen ve hatî kişandin dema xizaniyê rave dike, girîngiya têgihîştina xizaniya jinan radixe ber çavan. Me ev rapor amade kir ku pêşnûmeya feqîriyê ya ku Sen wekî "kêmbûna şiyana" pênase dike, li ser jinan, ne tenê wekî "kêmbûna dahat" an "kêmasî dahat" nîşan bide.

"Şahidên Jinên Serîlêdana Komeleya Jin Star a Wanê: Rapora Şopandinê ya Têkoşîna Li Dijî Tundiya Li Ser Jinê" ku me di sala 2023'an de weşandibû, nîşan da ku bînpêkirinên li ser xizaniya jinan rê li ber bikaranîna mekanîzmayên têkoşîna li dijî şîdeta li ser jinê girtin. Li gorî daneyên Saziya Îstatîstîkê ya Tirkiyeyê (TUİK) Wan di nava parêzgehên herî feqîr de ye û ev rewş bi taybetî xizaniya jinan zêdetir dike. Lê belê ji ber ku ev pirsgirêka krîtîk bi gelemperî nayê rojevê, ev bînpêkirinên mafan ên ku li jinan tînin kirin têra xwe nayên nîqaşkirin û çareseriyên pêwîst nayên çêkirin.

Rapora me nîşan dide ku bi xizaniyê re zewacên bi darê zorê yên di temenê biçûk de zêde dibin, gihandina xwarinên bingehîn tê astengkirin û îmkana temamkirina perwerdehiya bingehîn bi rêya perwerdehiya fermî an vekirî gav bi gav kêr dibe. Gotinên "Ez dixwazim biçim parkê" an jî "Ez dixwazim bikaribim zarokên xwe tîr bikim" ku ji aliyê gelek beşdaran ve di hevdîtînan de hatin bikaranîn, derket holê ku jin nikarin pratîkên jiyanê yên bingehîn jî pêk bînin.

Dema ku xizaniyê pênase dikin, hevpeyvînkaran ew wekî "li pişt perdeyê" û "bêbextiya bêdawî" binav dikin; Çawa ku nîşan dide xizanî bi dane û hejmaran re kûr bûye, bi pênaseyan jî nîşan dide ku hestek bêhêvîti û dinbûnê ya berbelav kûr bûye.

Wan, bi salan e di nava tengezarî û nediyariyên siyasî de dijî. Qeyserên ku ji bo rêveberiyên herêmi hatine wezîfedarkirin, bûne sedema bînpêkirina pêvajoyên demokratîk. Vê rewşê bi xurtkirina pêkanînan rêveberiyê yên bi rêbazên nedemokratîk, hewayaya siyasî hîn zêdetir aloz kiriye.

Rapora ku li ber destê we ye, ji bo pêşkêşî mekanîzmayên netewî û navneteweyî bê kirin hatiye amadekirin ku xizaniya jinên Kurd çawa kûrtir bûye û ev rewş çawa nahêle jin bigihêjin mafên xwe yê bingehîn ên mirovî.

Encamên ku em di vê raporê de parve dikin eşkere dikin ku jinên Kurd ji ber dînamîkên dîrokî û civakî-aborî di gihandina maf û xizmetên bingehîn ên wekî perwerde, tenduristî û kar de rastî astengiyên cidî tên. Ev rewş nahêle jinên kurd bigihêjin van mafan, dibe sedema newekhevî û cihêkariyê. Serxwebûna aborî ya jinan sînordar dike, pêşî li beşdarbûna wan di nava kar û gihandina wan a perwerde û tenduristiyê digire. Rapor armanc dike ku nîşan bide bê ka newekhevî û cihêkarî di gihandina van mafan de çawa bandorê li xizaniyê dike. Rapora me tekez dike ku hikûmetên dewlet û herêmî hewce ne ku çareseriyên li ser bingeha mafên mirovan bi pêş bixin da ku vê çerxa xizaniyê bişkînin. Pêşniyarên sereke zêdekirina derfetên perwerde û kar ji bo jinên Kurd, pêşkêşkirina xizmetên tenduristiyê yê bêpere, berfirehkirina qada alîkariyên civakî û bernamêyên destekkirina karsaziya jinan, vekirina navendên piştqirîya jinan ên ku xizmetên bi zimanê Kurdî pêşkêş dikin, meşandina kampanyayên hişyariya civakî. Ev pêngav dê di têkoşîna jinên Kurd a li Wanê ya li dijî xizaniyê de girîngiya nêzîkatiyên mafên mirovan derxîne holê û di warê wekheviya civakî û bi hêzkirina jinan de encamên bi bandor derxe holê.

1. PAŞTEVDÎR Û TÊKETIN

“Çawa xizanî tê pênasekirin, di destnîşankirina çawaniya tekoşîna li dijî xizaniyê de pir girîng e. Digel ku xizanî şertê bingehîn e ku şert û mercên jiyane yê feqîran diyar dike, yê ku li ser xizaniyê lêkolîn dikin li ser bingeha pîvanên objektîf û subjektîf pênaseyên cûda û rêbazên pîvandinê yê xizaniyê pêşniyar dikin. Di vê çerçoveyê de gelek têgînên weke xizaniya mutleq, xizaniya nisbî, xizaniya dahatê, xizaniya mirovan, xizaniya kronîk, xizaniya bajarî û feqîriya karker tê bikaranîn. “Pêdiviyên bingehîn ji bo jiyane tendurist bi dirêjahiya normal, wek ava paqij, xwarin, stargeh, cil û berg, nebûna lênihêrînê, derman û dermankirinê di rewşa nexweşiyê de, bi gelemperî li ser pîvanên xizaniyê li hev hatine.”

Jinên Kurd ên li Tirkiyeyê dijîn, ji ber newekheviya civakî-aborî û civakî-siyasî di rewşeke dezavantajê de ne. Di Konferansa Cîhanê ya Pekînê ya 4'an de, têgîna “jinkirina xizaniyê” hat bikaranîn ku jin ji mêran zêdetir di bin xetereya xizaniyê de ne. Bi hevberdana pirsqirêkên cudakariya zayendî û etnîkî re, jinên Kurd ber bi xizaniya sistematîk ve hatin kişandin û bi xizaniya jinên Kurd re xizanî zêdetir eşkere bû.

Ger hewce be ku em li pîvanên girîng ên navneteweyî yê derbarê xizaniyê de binêrin;

- Xizanî bi awayekî sistematîk mafê jiyane yê ku di xala 3'emîn a Danzana Gerdûnî ya Mafên Mirovan de hatiye diyarkirin û mafên bingehîn ên wekî jiyana di şert û mercên guncaw, tenduristî û perwerdehiyê de ku di xalên 25 û 26'an de hatine diyarkirin binpê dike.¹
- Her wiha, li gorî xala 3'emîn a Peymana Navdewletî ya Rakirina Hemû Cêwaziyên li Dijî Jinan (CEDAW), ku yek ji bingehên girîng ên mafên jinan e, “Dewletên Peymandar wê bi awayekî wekhev ji mafên mirovan û azadiyên bingehîn sûd werbigirin. Bingehê bi mêran re di hemû waran de, nemaze di warên siyasî, civakî, aborî û çandî de.” Dê hemû tedbirên guncaw, di nav de yasa, ji bo misogerkirina geşepêdan û pêşketina tam a jinan, bi mebesta misogerkirina zewq û pêkanîna wan mafan.” CEDAW di sala 1986'an de ji bo Tirkiyeyê ket meriyetê.
- Di Konferansa Mafên Mirovan a Cîhanê de ku di sala 1993'an de li Viyanayê hate lidarxistin, hate destnîşankirin ku hebûna berbelavbûna xizaniya giran li pêşiya karanîna tam û bi bandor a mafên mirovan asteng e. Daxuyaniya Viyanayê û Bernameya Çalakîyê ji destnîşan kir ku xizaniya giran û dûrketina civakî binpêkirina rûmeta mirovî ye.

Di qanûnên neteweyî de, di xala 3'emîn de bi sernavê “Têkoşîna li dijî Cudakariyê” di beşa duyemîn a Qanûna Saziya Mafên Mirovan û Wekheviyê ya Tirkiyeyê ya bi hejmara 6701'an de, pabendbûna bi wekheviyê hatiye diyarkirin.³

¹ <https://www.ihd.org.tr/insan-haklari-evrensel-beyannames/>

² <https://www.ihd.org.tr/kadinlara-kar-her-tlayrimcilin-lenmesuluslararasi-slees/>

³ Di çerçoveya qanûnê de, “cudakariya li gorî zayend, nijad, reng, ziman, ol, bawerî, mezheb, ramana felsefî û siyasî, etnîsîte, dewlemendî, jidayikbûn, rewşa zewacê, rewşa tenduristî, kêmendamiyê û temen qedexeyê ye.”

<https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6701.pdf>

Xizanî pirsgrêkek civakî ye. Têgeha feqîriyê ku bi gelemperî bi pênaseyek ne zelal dihat pejirandin, berê tenê wekî xizaniya dahatê dihat diyar kirin, ev pênas bi nêzîkatiya xizaniya piralî ya Neteweyên Yekbûyî re guherî. Li gorî vê nêzîkatiyê, xizanî ne tenê bi nîşaneyên diravî tê pîvandîn; Ew bi nîşaneyên wekî rêjeya qeydkirina dibistanan, rêjeya xwendin û nivîsandinê, temenê zewacê, temenê navînî, mirina pitik û zarokan tê diyar kirin.⁴ Weke Komeleya Jin Starê me her du nêzîkatî jî xist nava vê xebatê. Me hewl da ku xizaniya jinên Kurd hem ji aliyê kêmasiya dahatê ve û hem jî ji aliyê piralî ve bişopînin.

Encama nîşaneyên “Şahidên Jinên Serlêdana Komeleya Jin Star a Wanê: Rapora Şopandina Mafên Têkoşîna li Dijî Tundiya Li Ser Jinê”⁵ ya ku di sala 2023’an de ji aliyê Komeleya Jin Starê ve hat weşandin, biryar hat girtin ku di sala 2024’an de lêkolîneke şopandina xizaniya kûr bê kirin û piştê bê nivîsandin. Rapora ku hûn dixwînin. Di rapora me ya sala 2023’an de hat fêmkirin ku astengiya herî girîng a di gihandina mekanîzmeyên têkoşîna li dijî şîdeta li dijî jinê de, şîdeta aborî ya ku jin rastî wê tê û bînpêkirina mafan e. Wekî din, negihîştina jinên kurd ji xizmetên zimanê kurdî re wekî astengiyek duyemîn li pêşiya bikaranîna bandorker a van mekanîzmayan derdikeve pêş.

Ev rapora şopandinê ji aliyê Komeleya Jin Star a Wanê ve di çarçoveya Piştqiriyê Şopandina Mafên Mirovan a Bernameya Etkinîz a Yekîtiya Ewropayê de hatiye amadekirin. Armanca rapora me ew e ku em rê û sedemên xizaniya kûr a jinên kurd ên li Wanê dijîn bidin xuyakirin û di vê çarçoveyê de xizaniyê weke bînpêkirina mafên mirovan binirxînin. Di çarçoveya lêkolîna xwe ya şopandinê de, me hewl da ku asta hatina jinên Kurd, rewşa wan a kar, zehmetiyên aborî û sedemên van zehmetiyan diyar bikin. Di vî warî de jin; Hewl hat dayîn asta perwerdehiya wan bê diyarkirin, koçber bûne yan na, avahiya fizîkî ya xaniyên ku lê dijîn û li gorî wê rewşa jiyana wan, ewlehiya wan a civakî heye yan na û alîkariya civakî werdigirin an na. Di vê raporê de, jin çawa xizaniyê pênase dikin û rêbazên wan ên li hember xizaniyê çî ne hatiye destnîşankirin.

Ji bo ku şîdeta aborî ku yek ji cureyên şîdeta li ser jinan e, bê fêmkirin, divê em xizaniya ku bi awayekî sîstematîk berdewam dike û kûr dibe, bi rêkûpêk çareser bikin. Ji bo vê yekê jî divê em pêşî van têgehên bikolin û weke bînpêkirina mafê mirovan dest bi xêzkirina çarçoveya xizaniyê bikin.

**Hem bêhêvîbûn û hem jî fedakarî.
Hewldanek ji bo hebûna di tunebûnê de.**

(Bersiva pirsê “Hûn xizaniyê çawa pênase dikin” kesên 24 salî yê ezeb.)

⁴ <https://www.undp.org/tr/turkiye/publications/2010-insani-gelisme-raporu>

⁵ https://ugc.production.linktr.ee/680a9d54-1269-4e7f-8933-1c4c3d8b2f35_VAN-STAR-KADIN-DERNEG-I--NE-BAS-VURAN-KADINLARIN-TANIKLIKLARI-KADINA-YO-NELI-K-S-I-DDETLE-MU-CADELE-.pdf

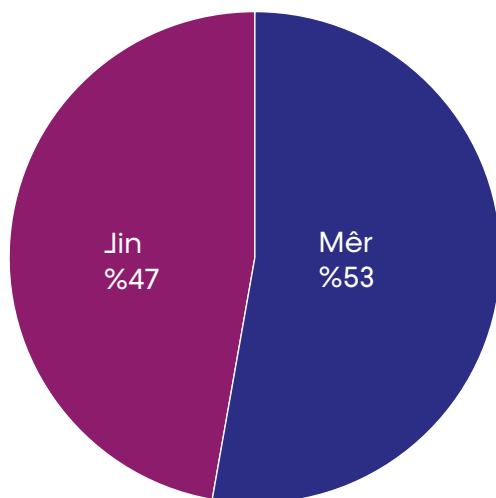
Xizanî çî ye?

Bernameya Pêşketinê ya Neteweyên Yekbûyî (UNDP) xizaniyê wisa pênase kir: “Ji derfetên ku ji bo pêşketina mirovî (tenduristiya heta hetayê, jiyaneke afirîner, asta navînî ya jiyaneke, azadî, xwebawerî, rûmet) bêpar hiştin û nehişt ku têgeh were sînordar kirin. Ji bo naverokek tenê diravî.” Ji bo vê yekê, UNDP “nîşandêrên wekî bendewariya jiyaneke, xwendin û nivîsandin, rêjeya mirina zarokan û hêza kirîna ya rastîn bikar tîne.”⁶ Li gorî Rêxistina Xebatê ya Navneteweyî (ILO), pênaseyek xizaniyê ya ku di gerdûnî de tê pejirandin tune. Xizanî bi tenê dahat û hebûnên ne bes e, nemaze erd; ew bi faktorên aborî yên wekî nebûna gihîştina xebata minasib ve girêdayî ye. Di nav xizaniyê de cihêkariya li ser zayend, etnîsîte, kast, temen, seqetiyê jî heye; nebûna gihandina perwerde û hîndekariyê; şert û mercên tenduristiyê yên nebaş; nebûna temsîliyet, nebûna hêz û erkdarîyê ye; Her wiha behsa faktorên civakî, siyasî û çandî jî dike, wek lawazbûna li hember şok û qeyranan.⁷

Feqîrtiya kûr çî ye?

Li gorî Tora Xizanî ya Kûr, xizanî rewşa dûrketina civakî û newekheviya sistematîk û nîşaneyên aborî ye, di heman demê de xizaniya kûr rewşa jiyana li jêr xeta birçibûnê û nebûna peyda kirina xwarin, lîstikê, stargeh, tenduristî û lêçûnên piştgiriya psîkolojîk e. Feqîriyeke kûr, bi gotineke din, tê wê wateyê ku mirov her roj difikire ku roj wê çawa derbas bibe, dê çî bixwe, carinan dê li ku derê razê, dê li ku derê ava paqij peyda bike, pêlekek nû ji bo guheztina pelika zarokê şîr. Ji bo zarokê vexwe, diravdana dermanê ku divê ji dermanxanê were kirin û ev raman bi berdewamî bandorê li her endamekî malbatê dike, ji zarokan bigire heya kal û pîran.⁸

Têgeha “jinkirina xizaniyê” cara yekem di salên 1970’yî de hat bikaranîn. Piştî ku 4’emîn Konferansa Jinan a Cîhanê ya ku di sala 1995’an de hat lidarxistin û hat raqihandin ku jin ji sedî 70’ê xizanên cîhanê pêk tînin, ev mijar bû navenda balkişandinê. Jinbûna xizaniyê gelek hêlên xwe hene, bi faktorên cihêreng ên wekî dahata kêr, jîngeha xebatê ya ne ewle, derfetên kar ên kêr, gihandina perwerdehiyê, nekaranîna bi bandor ji xizmetên tenduristiyê û nebûna avantajên din ên civakî.⁹ Bingeha vê, helbet, di newekheviya zayenda civakî de ye, ku em dixwazin di rapora xwe de jî binxêz bikin.

Belaviya Gelheya Wanê

■ Hejmara Mêran %53 ■ Hejmara Jinan %47

Li gorî encamên Pergala Qeydkirina Nifûsê ya Navnîşanê, di sala 2023’an de li Wanê nifûsa jinan 552 hezar û 619, ya mêran jî 574 hezar û 993 ye.

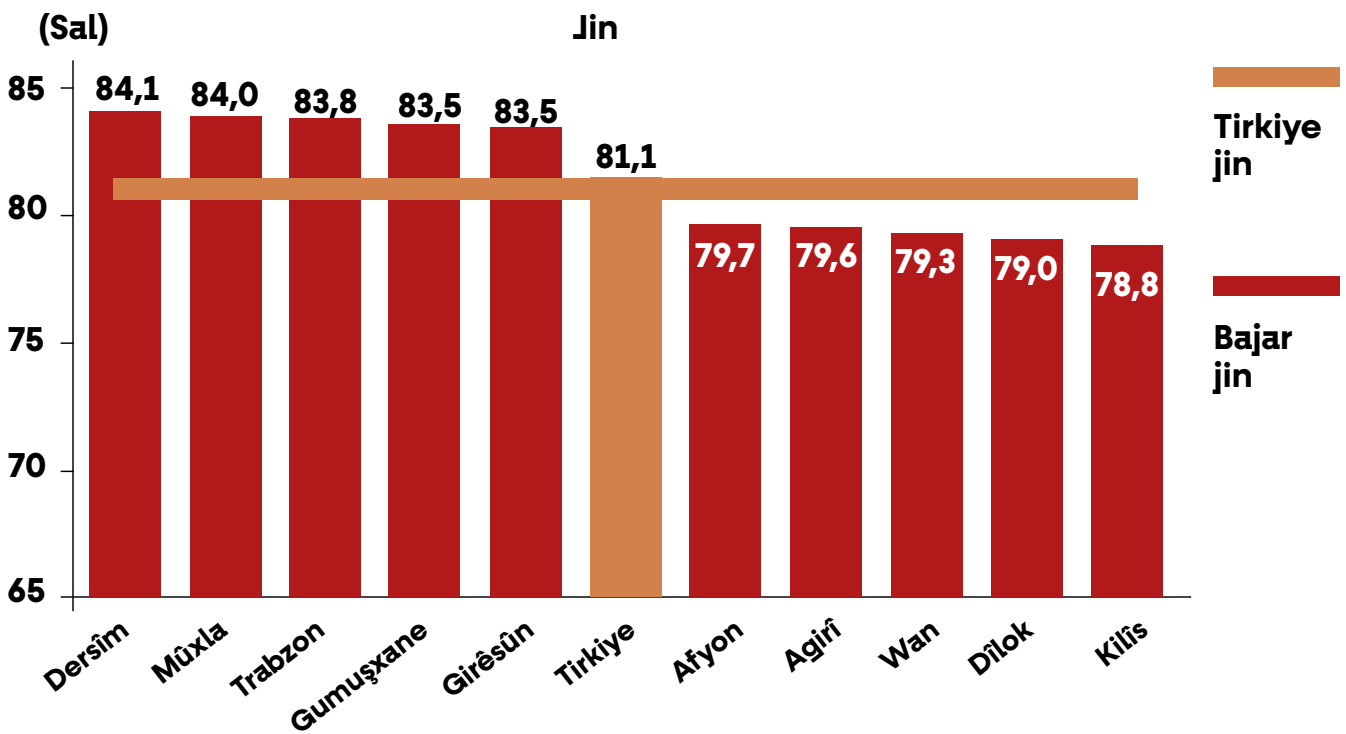
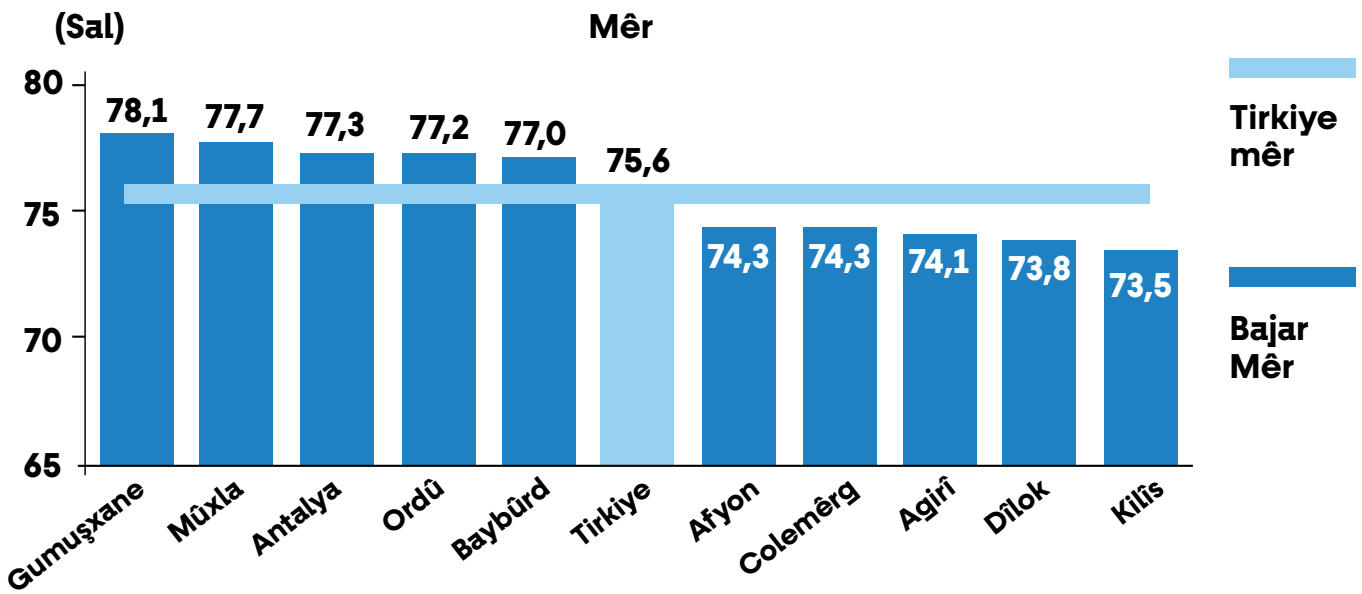
⁶ Ayşe Meral Uzun (2003), “Sedema Xizaniyê û Banqeya Dinyayê”, C.U. Kovara Zanistên Îdarî û Îktisadiyê Cilt 4, Sayî 2.

⁷ Ayşe Meral Uzun (2003), “Sedema Xizaniyê û Banqeya Dinyayê”, C.U. Kovara Zanistên Îdarî û Îktisadiyê Cilt 4, Sayî 2.

⁸ Hevpeyvîna Adalet Çavdar a bi Hacer Foggo re: “Dixwazî bêje xwe îfade kirina azad, Heqê pitikekî heye ku bi rêya mamaya rastîn bê mijandin”, Kovara Bîrîkîm, 6 Nisan 2021. Wekî din bnr. Tora Xizaniya Kûr, <https://derinyoksullukagi.org/>

⁹ Gulsum Çamûr Dûyan (2010), “Xizaniya Jinbûnê: Mînaka Altindagê”, Civak û Malbat, Sal: 11 Cilt: 6 Hejmar: 22.

Li gorî daneyên Saziya Îstatîstîkê ya Tirkîyeyê (TUIK) ya di navbera salên 2018-2020'an de bendewariya jiyane, Wan jî di nava 5 parêzgehên ku ji bo jinan hêviya jiyane herî kêr lê dijîn de ye. Parêzgeha ku herî kêr bendewariya jiyane ya jinan lê heye, bi rêjeya 78,8 salan Kîlîs e, bi 79 salan Dîlok û bi 79,3 sal jî Wanê ye.¹⁰

¹⁰ Tabloyên Jindar ên TUIK'ê, 2018-2020, <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hayat-Tablolari-2018-2020-37226>.

Bajêrên herî zêde	Mêr	Bajêrên herî zêde	Jin	Bajarên herî kêr	Mêr	Bajarên herî kêr	Jin
Gumuşxane	78,1	Dersîm	84,1	Kilîs	73,5	Kilîs	78,8
Mûxla	77,7	Mûxla	84,0	Dîlok	73,8	Dîlok	79,0
Antalya	77,3	Trabzon	83,8	Agirî	74,1	Wan	79,3
Ordû	77,2	Gumuşxane	83,5	Colemêrg	74,3	Agirî	79,6
Baybûrd	77,0	Girêsûn	83,5	Afyon	74,3	Afyon	79,7

Ji ber ku Endeksa Pêşkeftina Mirovî ya Neteweyên Yekbûyî (NY) bi têra xwe newekheviyên hatin û derfetan ên li ser bingeha zayendî bi zelalî nîşan nade, Endeksa Pêşkeftina Zayenda Civakî ji bo pîvandina newekheviya di navbera jin û mêran de hate pêşve xistin. Ev index li ser sê pîvanên sereke têne hesibandin:¹¹

- Tenduristiya ku ji bo mêr û jinan bi hêviya jiyandê di dema zayînê de tê pîvandin,
- Perwerde, ku bi salên xwendinê ji bo keç û xortan, û salên navîn ên dibistanê ji bo mêr û jinan ji bo mezinên 25 salî û mezintir tê pîvandin,
- Serdestiya li ser çavkaniyên aborî ku bi hatina qezençkirî ya mêr û jinan tê pîvandin.

Pîvana Desthilatdariya Zayendî ya Neteweyên Yekbûyî (GEM) ji bo bihêzkirina jinan û bidestxistina wekheviya zayendî nîşanek girîng e. Ev îndeks bi taybetî tevlêbûna jinan a di pêvajoyên biryargirtinê yê aborî û siyasî de, gihîştina wan a postên payebilind û newekheviyên di dabeşkirina dahatê de dinirxîne. Her çendî GEM rasterast xizaniyê çareser neke jî, serxwebûna aborî û hêza jinê dipîve. Di vê çarçoveyê de bi feqîriyê re nerasterast têkiliyek çêdike ji ber ku negihîştina serxwebûna aborî rê li ber derketina jin ji çerxa xizaniyê digire.

Em dibînin ku xala hevpar a van her du pîvanên ku newekheviya zayendî dinirxînin daneyên aborî ye. Di vê çarçoveyê de li gorî daneyên TUİK'ê yê sala 2023'an rêjeya îstîhdamê ya mêran li herêma TRB2 ya ku Wan, Bilîs, Colemêrg û Mûşê dihewîne %56,7, rêjeya îstîhdamê ya jinan jî tenê %23,5 e. Ev cudahiya cidî ne tenê nîşan dide ku jinên li herêmê di beşdarbûna jiyana aborî de zehmetiyên dikişînin, di heman demê de wekî nîşaneyê newekheviya zayendî jî xuya dike.

2. RÊBAZ

Rapora ku hûn dixwînin, di çarçoveya xizaniya jinên Kurd ên li Wanê de xizani, bînpêkirina mafên mirovan dinirxîne. Ji bo berhevkirina daneyan di çarçoveya lêkolîna çavdêriyê de; Me ji bo jinên di navbera 18-28 saliya xwe de li Wanê dijîn anketeke bi navê “Forma hevpeyvînê ya ji bo rapora şopandina mafên mirovan a li ser xizaniya jinên li Wanê dijîn” amade kir û bi e-mail û rêbazên dijîtal parve kir. Li Tirkiyeyê pênaseya ciwaniyê bi giştî weke navbera 15-24 salî tê diyarkirin. Lêbelê, me ji bo lêkolîna xwe temenê 18-28 armanc kir ji ber ku ev temen perspektîfek berfireh pêşkêşî dike ku dihêle ciwan di jiyana civakî û aborî de rolek aktif bigirin. Ev forma anketê ya dijîtal, ku bi qasî 25 hûrdem girt, di navbera 25’ê Tîrmeh û 22’ê Tebaxa 2024’an de ji hêla 53 jinan ve hate bersivandin. Ji beşdaran 4 zewicî ne, 49 ji wan bêkes in û dema em li rewşa wan ya perwerdehiyê dinêrin 18 kes lîsansa bilind, 24 kes mezûnê lîse ne, 5 kes xwediyê bawernameya hevkarîyê ne, 1 kes qet neçûye dibistanê û 1 kes mezûnê dibistana seretayî ye. Ji beşdaran hat pirsîn “Di sala dawî de we di karekî dahatîyê de xebitî?” Li gorî bersivên pirsê 32 kesan gotine “na” û 16 kesan jî gotine “erê”. Daneyên statistîkî yên berfireh di PÊVEK—2 de tene pêşkêş kirin. Di analîzê de 50 form hatin girtin, ji bilî sê formên neguncav. Bersiv bi dijîtal hatin nirxandin û ji bo raporê hatin amadekirin.

Di 14’ê Tebaxa 2024’an de li Taxa Xaçortê (Hacıbekir) ya Wanê bi 10 jinan re hevpeyvînên rû bi rû yên kûr hatiye kirin. Daneyên ku di dema hevpeyvînan de hatin berhevkirin li ser kompîturê hatin nivîsandin, analîz kirin û tablo kirin. Di analîzê de bal hat kişandin ser îfadeyên dubare. 8 jê bi kurdî û 2 jî bi tirkî hatine kirin. Lêkolînên çêkirî di bin mijarên giştî de hatin kom kirin û bi vegotinên rasterast bi ravekî hatin analîz kirin. Analîz bi vegotinên rasterast tene pêşkêş kirin, di çareseriyên hevpeyvînê de bi forma orijînal a daneyan ve girêdayî ne. Di raporê de kesên ku bi wan re hevpeyvîn hatiye kirin bi awayekî nenas xuya dikin. Daneyên anketê û hevpeyvîna rû bi rû bi karanîna amûrên Microsoft Office hatine analîz kirin û dûv re xuyang kirin û li raporê zêde kirin.

Rêbazek din a berhevkirina daneyan ji bo lêkolîna me ya çavdêriyê ev bû ku daxwazên agahdariyê bikin. Di 23’ê Tîrmeha 2024’an de ji bo agahiyê serî li nûnertiya TÛİK’ê ya Wanê hatibû dayîn. Bersivên serlêdana agahdarkirinê ji hêla TÛİK’ê ve bi rêya e-postayê ji me re hatin şandin.

Di çarçoveya lêkolîna maseyê de, Endeksa Xizani ya Piralî ya Cîhanî ya 2023 (ÇBYE), Nîşeyên Raportorê Taybet ê Neteweyên Yekbûyî, Nîşeyên Komîsyona Mafên Civakî ya Konseya Ewropayê, Nîşeyên Çavdêriya Serdemî ya Gerdûnî û Tora Xizani ya Kûr, Komeleya Şopandina Mafên Wekhev, Xizani ya Kûr Navenda Mafên Mirovan a Baroya Stenbolê Çavkaniyên Koma Xebatê û Navenda Hiqûqê ya Zanîngeha Bilgîyê ya Stenbolê hatin bikaranîn.

Di pêvajoya şopandinê de pirsgirêk û sinordariya sereke ya ku em pê re rû bi rû man ew bû ku em bînpêkirinên piralî yên mafên mirovan ên ji ber xizaniyê yên li Wanê pêk tên bi dabeşkirina sernavan binirxînin. Ji bilî vê zehmetiyê astengiyêke din jî ew bû ku di serlêdanên me yên ji bo agahiyê de, gelek caran daxwazên me nehatin nirxandin an jî em hîn bûn ku daneyên hatine xwestin tune ne. Di sepanên me yên agahdarkirinê yên ji bo TÛİK’ê de daneyên taybet ên Wanê nehatine veqetandin û Wan di nav herêma TRB2 de cih digire yek ji faktorên girîng bû ku analîza daneyên me bisînor dike.

Her wiha bi dagirtina anketê bi awayekî dijîtal tenê jinên xwedî van îmkan û jêhatîbûn xwe gihandine agahiyên. Ev rewş rê li ber gihandina zanîna û tecrubeyên jinên ku asta xwend-nivîsendetiya dijîtal, komputer û internêtê tune ne, girt. Ji ber vê yekê, ev tixûb faktorek girîng e ku bandorê li nûnertiya daneyên ku hatine bidestxistin dike. Ji bo derbaskirina vê kêmasî û pirsgirêkê jî hevdîtinên rû bi rû hatin kirin.

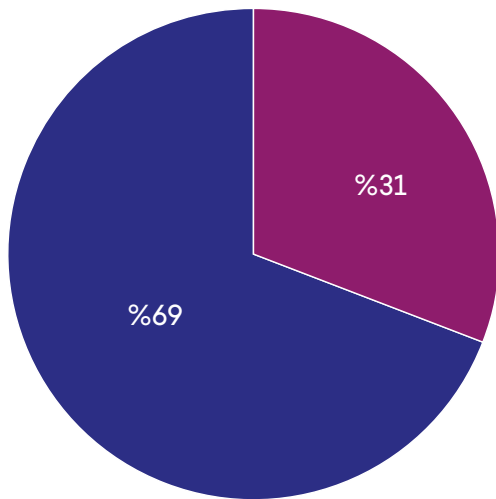
Ji bilî vê, gelek jin ji guhertinan bawer nakin û ji ber sedemên ewlehiyê naxwazin hev bibînin.

Bi kurtî, tevî van sinordarkirinên navborî, ev rapor wek raporek çavdêriyê ye ku li ser ast û rewşa niha ya bînpêkirinên mafên mirovan e.

3. DANE

Ji bo têkoşîna li dijî xizaniya jinan gelek bingegehên hiqûqî yê neteweyî û navneteweyî hene. Digel ku Peymana Neteweyên Yekbûyî ya li ser Rakirina Cudakarîya Li Dijî Jinan (CEDAW) erkan li ser dewletan ferz dike ku jin di her warî de xwedî mafên wekhev bin, Armancên Pêşkeftina Berdewam (SDG) bi taybetî balê dikişîne ser wekheviya zayendî û bihêzkirina jinan. Peymanên Rêxistina Xebatê ya Navneteweyî (ILO) tevlêbûna jinan a di nava hêza kar de û mûçeya wekhev bi rê ve dibe. Wekî din, Peymana Ewropî ya Mafên Mirovan cudakariyê qedexe dike û tekez dike ku her kes xwedî mafên wekhev e. Her wiha di destûr û qanûnên xwe de li ser mafên jinan rêzîkname hene; Mînak li Tirkiyeyê di zagona bi hejmara 6284'an de ji bo pêşgirtin û parastina şîdeta li ser jinê qanûn hene. Ev bingegehên qanûnî di têkoşîna jinan a li dijî xizaniyê û parastina mafên xwe de bingehek girîng e.

Daneyên TUÛK'ê

Rêjeya beşdarbûna hêza kar

■ Wan, Mûş, Colemêrg Mêrên Xwedî Kar

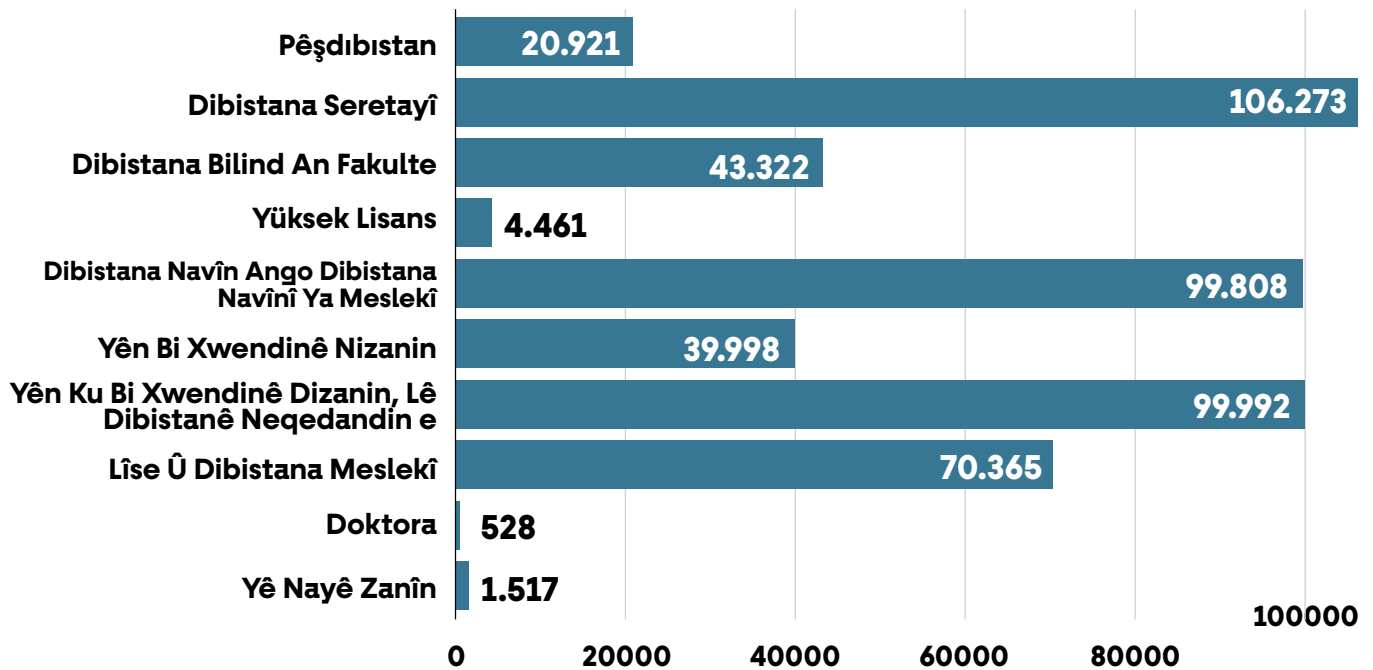
■ Wan, Mûş, Colemêrg Bitlîs Jinên Xwedî Kar

Wan, Mûş, Bilîs, Colemêrg-TRB2 rêjeya tevlêbûna hêza kar a sala 2023'an e. Bi rêya sepna qihandina aqahiyên a Komeleya Jin Star a Wanê hatiye girtin.

Li gorî daneyên TUÛK'ê, li Wan, Mûş, Bilîs û Colemêrgê di navbera rêjeya tevlêbûna hêza kar a jin û mêr de newekheviyeke cidî heye. Peymana Civakî ya Ewropî¹² tekez dike ku her kes xwedî derfet e ku debara jiyana xwe bi xebata serbest û berdest û mafê derfetên wekhev û muameleya wekhev di kar de, bêyî cihêkarî li ser bingeha zayendî, peyda bike. Rastiya ku rêjeya tevlêbûna hêza kar a jinan ji %31 kêmtir e, li dijî prensîba wekheviya zayendî ye. Ev rewş hebûna pêkanînên cihêkar ên ku rê li ber beşdarbûna jinan a jiyana aborî digire, nîşan dide.

¹² <https://www.anayasa.gov.tr/media/3680/avrupasosyalsarti.pdf>

Perwerdeya Hatiye Qedandin

Daneyên TÛÎK'ê yên asta perwerdehiya jinên li Wanê di sala 2023'an de dijîn nîşan dide. Bi rêya sepna gihandina agahiyana a Komeleya Jin Star a Wanê hatiye girtin.

Li gorî daneyên TÛÎK'ê, rêjeya perwerdehiyê ya jinên li Wanê dijîn wiha ye:

- **Yên ku Dibistana Seretayî Qedandin e:** 20.921 jin (%19.23)
- **Yên ku Perwerdehiya Sereke Qedandin e:** 3.785 jin (%3.79)
- **Yên ku Dibistana Bilind an jî Fakulteyê Qedandin e:** 43.322 jin (%7.84)
- **Yên ku Master kirin e:** 4.461 jin (%0.81)
- **Yên ku Dibistana Navîn Qedandin e:** 99.808 jin (%18.06)
- **Yên ku bi Nivîs û Xwendinê Nizanin:** 39.988 jin (%7.24)
- **Yên ku bi Nivîs û Xwendinê Dizanin lê Dibistan Xilas nekirin e:** 99.992 jin (%18.09)
- **Mezûnên Lîseyê:** 70.365 jin (%12.73)
- **Yên ku Doktora Kirin e:** 526 jin (%0.10)
- **Yên ku bi Rewşa Wan a Perwerdehiyê Nayê Zanîn:** 1.517 jin (%0.27)

Li gorî encamên Pergala Qeydkirina Nifûsê ya Navnîşanê, li Wanê di sala 2023'an de nifûsa jinan 552 hezar û 619 e.

Tirkiye di sala 1985'an de bû alîgirê CEDAW'ê. CEDAW bang dike ku hemû tedbîrên guncav ji bo pêşgirtina li cihêkarîya li dijî jinan bên girtin da ku jin di perwerdeyê de bi mêran re bibin xwedî mafên wekhev. Li Wanê rêjeya mêrên nexwendewar ji %1,4 e, ev rêje ji bo jinan ji %8,2 ye¹³, ev jî nîşan dide ku mafê jinan ê perwerdehiyê bi temamî nayê misogerkirin. Girîngiya wê ya li ser misogerkirina gihandina jinan ji mafê xwendinê re rasterast bi xizaniyê ve girêdayî ye. Li Wanê hebûna jinên nexwenda û nenas nîşan dide ku ev rewş bi pirsgirêkên berfireh ên civakî-aborî ve girêdayî ye.

Di encama serlêdana me ya ji bo agahiyê ya ji bo TÛÎK'ê û lêgerînên ku me rasterast li ser rûpelên malperê çêkir; Li Wanê daneyên girîng ên wekî betaliya jinan, hejmara jinên ku neçarî perwerdeya vekirî û mûçeya navîn a jinan kêmtir in. Tunebûna van daneyan dibe sedem ku rewşa jinan a aborî û civakî bi têra xwe neyên xuya kirin, di heman demê de rê li ber siyasatmedaran vedike ku zehmetî û hewcedariyên ku jin pê re rû bi rû ne têbigihin. Ev rewş dibe sedema kûrbûna newekheviya zayendî.

¹³ <https://nip.tuik.gov.tr/?value=RewşaPerwerdehiyê>

Encamên Koçberiyê

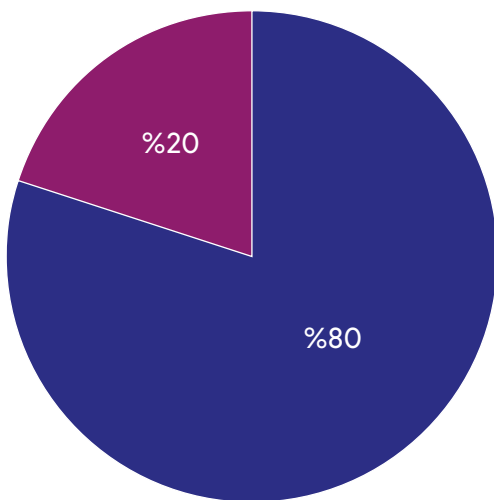
Piştî danasîna daneyên TUÛK'ê, beriya ku em derbasî encamên hevpeyvînên xwe bibin, li ser wate û girîngiya van daneyan em dixwazin balê bikişînin ser xalên girîng.

Her çendî pîvana dîrokî ya kûrbûna xizaniyê di nav jinên Kurd de ji sînorên vê raporê derbas dibe jî, me di formên hevpeyvînê de û di anketa xwe ya serhêl de cih da pirsên din jî, bi vê fikrê dîroka koçberiya jinan ji bo têgihîştina van diyardeyan û pêşxistina wan xwedî girîngiyeke krîtîk e. Koçberî pêvajoyek e ku ne tenê kêşeyên aborî, di heman demê de dînamîkên nasnameya çandî û civakî jî çêdike. Ji ber vê yekê, lêkolîna dîroka koçberiyê di pêşxistina pêşniyarên polîtîk ên bi bandor de gavek girîng tê hesabandin.

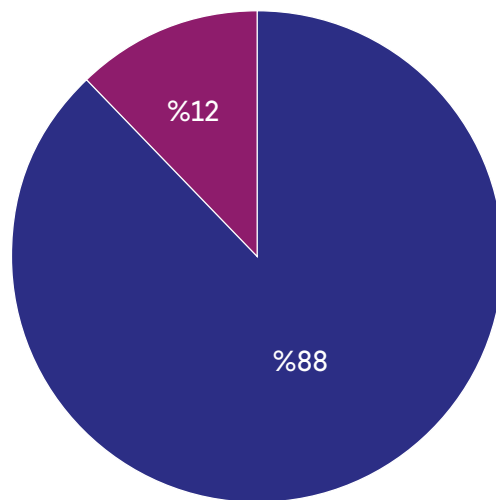
Ji %80 jinên ku beşdarî hevpeyvînên rû bi rû bûne diyar kirin ku ezmûna wan a koçberiyê heye. Ev rewş bi awayên cuda dibe sedema xizaniyê. Jicîhûwarkirina bi darê zorê dibe sedem ku mirov torên xwe yê aborî û civakî ji dest bidin, derfetên kar û dahata wan kêmbibe. Wekî din, rûbirûbûna çavkanî û pergalên piştgirî yê ne têr li niştecihên nû dibe sedem ku kes û malbat di peydakirina hewcedariyên xwe yê bingehîn de dijwar bibin. Di encamê de, ezmûna koçberiyê bi awayekî berbiçav derfetên kesên ji bo pêşkeftina civakî û aborî sînordar dike, çerxa xizaniyê kûrtir dike.

Yek ji sedemên girîng ên xizaniya jinên Kurd ên li Wanê dijîn, rewşa ji cihwarkirina bi darê zorê, koçberiya ji gundan ber bi bajarên û polîtîkayên ewlekarîyê yê ku di salên 1980'an de dest pê kir û her ku diçe kêmbibe ye.

Bersivên pirsên "Hûn koçber bûn e?" û "Sebebê koçkirinê çi ye? ne.

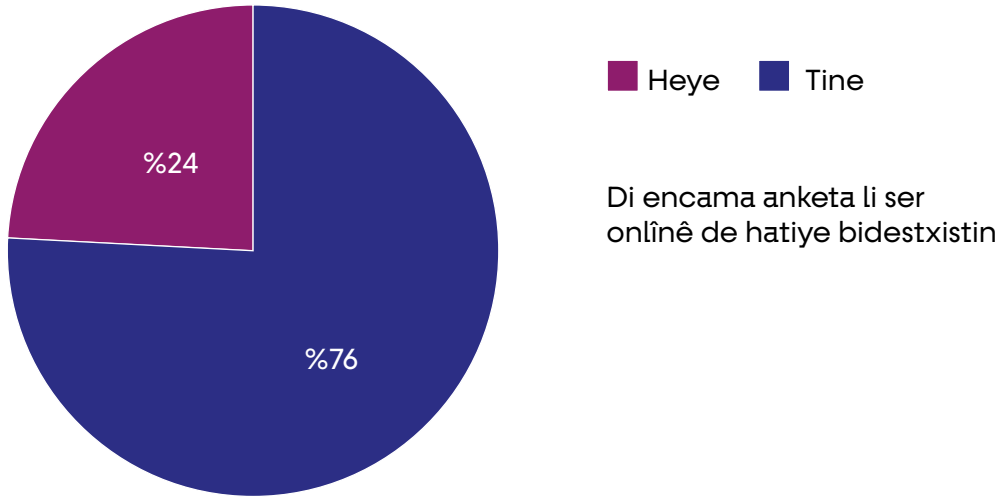
■ Heye ■ Tine

■ Sepetên Ekonomîk ■ Valakirina Gundan Şewitandina Gundan

Li taxa Xaçortê (Hacıbekir) ya Wanê bi forma hevpeyvînê ya nîvavakîrî bi 10 jinan re hevpeyvînên rû bi rû yê kûr hatin girtin.

Hûn bi darê zorê ji warê xwe bûn e, yan hûn bi koçberiya navxweyî angoo derve re rû bi rû mane?

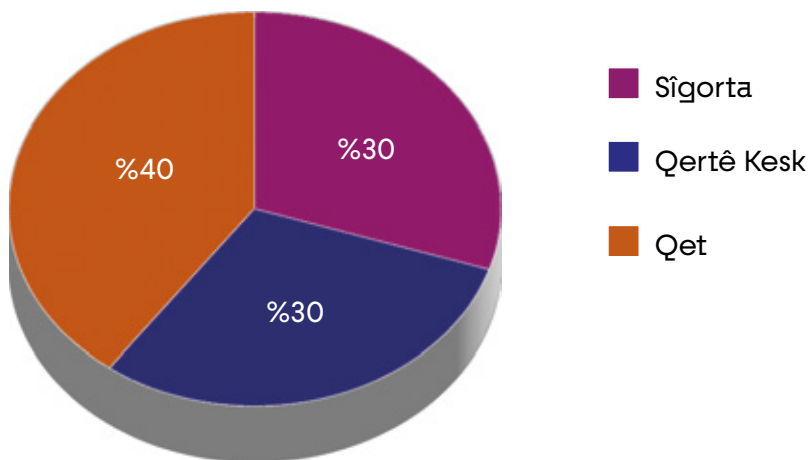

Daneyên Gotûbêjêjên Kûr ên Rû bi Rû

Di pirsên der barê asta perwerdehiyê yên ku ji hevpeyvînkaran re hatin kirin de hat diyarkirin ku 2 kes dibistana seretayî, 2 kes lîse, 5 kes qet neçûne dibistanê û 1 kes jî lîsansa bilind qedandiye. 5 kesên ku qet neçûne dibistanê xwendin, nivîsandin û axaftina tirkî nizanin. Ji ber vê yekê bi van beşdaran re bi kurdî hevpeyvîn hatin kirin. 8 ji hevpeyvînan bi kurdî hatine kirin.

Serpêhatî û têgihîştina xizaniyê rasterast bi faktorên wekî hejmara malbatan, xwarina xiza û ewlehiya civakî ve girêdayî ye. Di hevdîtînan xwe de, me li ser van mijaran pirs ji beşdaran kir. Feqîrbûna jinan pirsgrêkek tevlihev e ku dibe sedema gelek bînpêkirinên mafên mirovan.

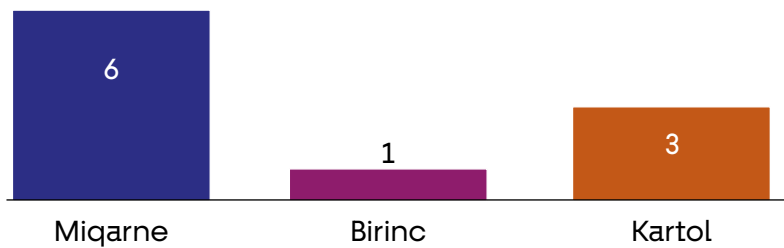
Rewşa ewlehiya civakî û pergalî ya serdêran

Ji ber ku piraniya beşdarên hevpeyvînan ne xwediyê ewlehiya civakî ne, bi taybetî di warê xizaniya jinan de rewşek balkêş e. Gihîştina ewlekariya civakî mekanîzmayek e ku standarda jiyane ya kesên baştir dibe bi dabînkirina parastina wan li hember xetereyên wekî tenduristî, teqawidbûn û bêkariyê. Ji ber ku jin ne xwediyê vê ewlehiyê ne, newekheviya zayendî hîn kûrtir dibe û dibe sedem ku jin bêtir jiyanek ne ewle û ne diyar bijîn.

**“Nedikariya debara zarokan. Ne bicihanîna daxwazan.
Berê me goşt dixwar. Niha pir zor e.”**
(24 salî, zewicandî ye, 2 zarokên wê hene.)

Bersivên pirsê “Di mala we de xwarina herî zêde tê pijandin çî ye?”

Ev encam nîşan didin ku xwarin, di forma xwe ya herî bingehîn de jî, ji bo jinan wekî pêdiviyek luksê tê dîtin. Xwarina fêkiyan, goşt û fêkiyan hema bêje kêma e. Ji ber ku ev xwarin bi gelemperî bêtir lêçûn in. Meqarname ji ber ku erzan e bi piranî li malê tê xwarin. Ev yek dide xuyakirin ku di şert û mercên xizaniyê de mafên jinan ên ji bo xwarineke tendurist û hevsengê tê binpêkirin.

Xala 11^{emîn}¹⁴ a Peymana Neteweyên Yekbûyî ya li ser Mafên Aborî, Civakî û Çandî mafê takekesan ji bo xwarina têr garantî dike.

Xizanî û adetên xwarina jinan di nav têkiliyê ku hevûdu xwar dike de ye. Kêmbûna kalîteya xurek û negihîştina xwarinên saxlem bandorek neyînî li ser tenduristiya jinan û beşdarbûna wan di jiyana aborî û civakî de dike. Xizanî kalîteya xwarina jinan kêma dike, dibe sedem ku jin ji standardên jiyana saxlem dûr bikevin û pirsqirêkên ku ji ber vê rewşê çêdibin nahêlin jin di jiyana civakî û aborî de rolek çalaktir bigrin dest. Di vê çarçoveyê de xurtkirina polîtîkayên alîkariya civakî yê dewletê wê bibe rêyeke girîng ji bo kêmkirina xizaniya jinan û avakirina civakên saxlem. Bi vî awayî hem tenduristiya bedenî hem jî tevlêbûna civakî dê bê destek kirin.

¹⁴ Peymana Navneteweyî ya Mafên Aborî, Civakî û Çandî
<https://unmik.unmissions.org/sites/default/files/regulations/O6turkish/TIntCovEcocCulRights.pdf>

Daneyên Xebata Anketê

Dayika min... Bi dehan zarokan bi tena serê xwe mezin dike... û hewl dide jiyane ji bo hemûyan xweştir bike. Di vê oxirê de tim digirî. Ji ber ku li dora me hemû firsendên ku ew nedikarî pêşkêşî me bike, hebû û dema ku em ji vê feqîriyê dikişandin, dêya min nedikarî tiştêkî bike. Weke ku dibêjin li vir jin berî hilatina rojê şiyar dibûn. Jinan rojhilatî ne. Deya min her tim jineke rojhilat e. Her roj saet di 5'ê sibehê de ji xewê radibû dest bi têkoşîna jiyane dikir.¹⁵

(Bersiva beşdara ezeb a 24 salî ya xwedî lîsanse ku li ser pirsra "Xizaniya jinên kurd ji bo te tê çî wateyê?" hatiye dayîn.)

Di lêkolîna xwe ya anketê de, ji bilî şênîyên taxê ku me di hevdîtînan rû bi rû de li ser sekinîn, ji bo ku em xwe bigihînin beşeke berfireh a civakê me ji bo jinên di navbera 18-28 salî de anketek online amade kir. Di vê lêkolînê de me hewl da ku em bi awayekî kûrtir fêhm bikin ku bi taybetî jinên ciwan ên Kurd xizaniyê çawa pênase dikin, ji pêşerojê çî hevî dikin û hevîyên xwe didin. Pirsên anketê li ser erka destpêkirina xebatê di temenekî biçûk de, berpîrsiyariya debara malbatê û çawa van zehmetiyên hevîyên wan ên ji bo pêşerojê çêdike, sekinîn.

Di lêkolîna xwe ya anketê de, ji bilî şênîyên taxê ku me di hevdîtînan rû bi rû de li ser sekinîn, ji bo ku em xwe bigihînin beşeke berfireh a civakê me ji bo jinên di navbera 18-28 salî de anketek online amade kir. Di vê lêkolînê de me hewl da ku em bi awayekî kûrtir fam bikin ku bi taybetî jinên ciwan ên Kurd xizaniyê çawa pênase dikin, ji pêşerojê çî hevî dikin û hevîyên xwe didin. Pirsên anketê li ser erka destpêkirina xebatê di temenekî biçûk de, berpîrsiyariya debara malbatê û çawa van zehmetiyên hevîyên wan ên ji bo pêşerojê çêdike, sekinîn.

Li şûna ku em anketê bi daxuyaniyeke vekirî ji her kesî re bikin, me ew bi riya rêxistinên sîvîl, mamoste û endamên Komeleya Jin Star ên ku rasterast bi ciwanan re di nava têkiliyê de ne, belav kir. Bi vî rengî, me armanc kir ku em bi bandortir xwe bigihînin temaşevanên xwe. Rastiya ku asta perwerdehiya beşdaran ji navîneya Wanê bilindtir bû, di warê têgihîştin û şîrovekirina xizaniyê de di nav vê koma demografîk de çavkaniyek daneya girîng pêk anî.

Di anketa me de, me di heman demê de xwe gihand kesên li derveyî koma temenê ku me hedef girtiye,¹⁶ ku hişt ku lêkolîna me tenê bi beşek diyarkirî re sînordar nebe û ji komên temenên cihêreng bertek werbigire. Vê rewşê qada lêkolîna me berfireh kir û kir ku daneyên ku me bi dest xistin bibin xwedî avahiyek pîralî.

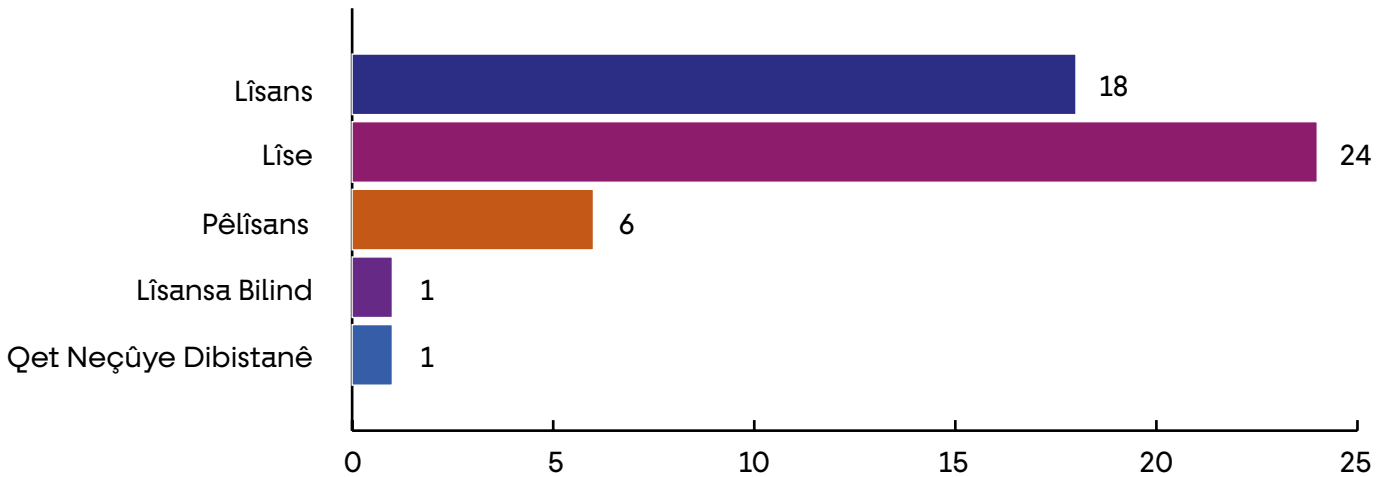
Me ji 50 jinên beşdarî anketa me bûn pirsî: **"Li gorî we, hûn wek jineke ciwan a Kurd bi kîjan ji van bersivên jêrîn têkoşînê dikin?"** Bersivên pirsê wiha ne:

1. Newekheviya Jin-Mêr: %84
2. Di warê ziman de cihêkarî: %64
3. Cihêkariya bingeha jêza, reng û nijadî: %62
4. Newkheviyafersendî: %54
5. Xizani: %46
6. Bê derfetiya xebat û perwedehiyê: %46

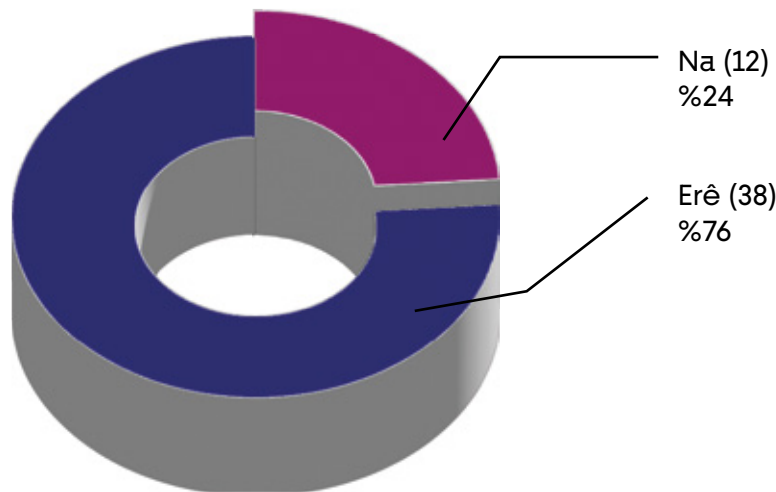
¹⁵ Bersivên beşdarên anketê di raporê de bêtî ku tu serastkirin bîn nîşan dan.

¹⁶ 4 kesên ji derveyî temenên 18-28 salî yê hedef hatine girtin beşdarî anketê bûn. Temenê van kesan di navbera 31-43 de ne.

Rewşa Perwerdehî Ya Beşdaran

Hûn Di Karekî Dahatdar De Xebitîn?

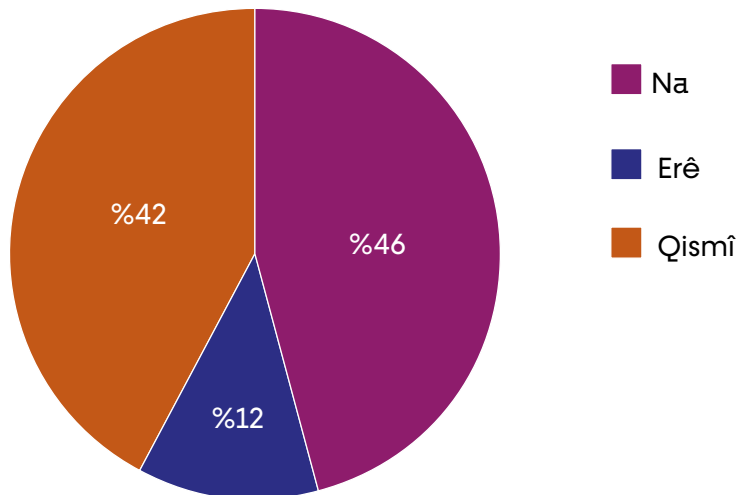
Di lêkolîna xwe ya anketê de, me bal kişand ser wê yekê ku em feqîriyêke kûr çawa wek mîras derbas kirine û nifşê ciwan çawa ew jîyan kirine, ji ber ku xizaniya jinên ciwan ên kurd di daneyên TUÛK'ê de têra xwe nayê dîtin. Di nav pirsqirêkên sereke yên ku gelek çaran rastî wan tînin, xizaniya ciwanan, mehrûmbûna ji xwendinê, karkirina di karên kêma maeş û bê ewle, zêdekirina erkên malbatê û bêhêvîbûna ji pêşerojê derdikeve pêş. Ji bo ku em van rewşan bi kûrahî vekolin, me van mijaran xist nav anketa xwe.

Armanca me ew bû ku em bandorên vê feqîriyê li ser jinên ciwan ên Kurd zêdetir bidin xuyakirin û şert û mercên ku hêviyên wan ên ji bo pêşeroja wan çêdike fêma bikin. Di vî warî de daneyên ku me ji beşdaran girtibûn armanca ew bû ku zehmetiyên jinên ciwan hem ji aliyê aborî û hem jî di aliyê civakî de derxin holê. Di anketa me de, "Gelo hûn difikirin ku şert û mercên aborî jiyana we ya perwerdehiyê diyar dike?" Bersiva ji %84 "erê" ya pirsê nîşan dide ku piraniya beşdaran ji bo domandina xwendina xwe hebûna şert û mercên darayî yê guncan hewcedar dibînin. Ev bersiv bi awayekî balkêş radixe ber çavan ku zehmetiyên aborî, ango xizani, derfetên perwerdehiyê yê ciwanan kêma dike û bandoreke neyînî li siberoya wan dike.

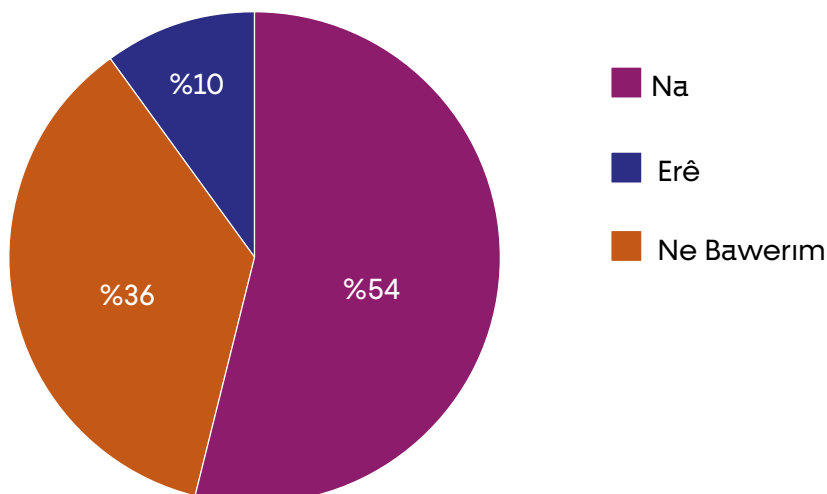
Ez wisa difikirim ku negihîştina pêdiviyên bingehîn ên ji bo jiyana du qat zehmet e, hem weke Kurd û hem jî weke jin. Mixabin ku em wek jineke kurd, ji bilî rola xwe ya zayendî, her ku diçe şert û merc diwartir dibin pirsgirêkek e. Ev pêvajo berdewam in.

(26 salî, mezûna lîsansa bilind, ezeb)

Hûn bi jiyana xwe ya rojane qayîl in?

Baweriya we heye ku hûn emekdar bibin?

Di lêkolîna me de “Tu ji jiyana xwe ya civakî razî yî?” Rastiya ku tenê ji %12’ê jinan bersiva ‘erê’ dane pirsê, nerazîbûna jinên ciwan ên kurd di jiyana civakî de bi zelalî radixe ber çavan. Bi heman rengî, “Ma hûn difikirin ku hûn ê teqawid bibin?” Rastiya ku 27 ji 50 beşdaran bersiva pirsê “na” didin, nîşan dide ku bêewlehiya aborî û nezelaliyên derbarê pêşerojê de çiqas berfireh in. Ev 27 kes bawer dikin ku ew ê heta dawiya jiyana xwe bixebitin, têgeha “jinkirina xizaniyê” piştrast dike. Newekheviyên ku jinên Kurd di jiyana civakî û aborî de pê re rû bi rû dimînin, hem jiyana wan kêmtir dike, hem jî dibe sedem ku çerxa xizaniyê bidome.

Jinên ku beşdarî anketê bûn me ji wan pirsîn, “Hûn xizaniyê çawa pênase dikin?” û “xizaniya jinên Kurd ji bo we tê çi wateyê?” Me pirsên vekirî pirsî. Bi vî awayî me armanc kir ku em raman û serpêhatiyên beşdaran ên derbarê xizaniyê de kûrtir fam bikin. Digel ku bersivên ku me wergirtin, pîvanên cûda û ezmûnên kesane yê xizaniyê nîşan didin, lê ew têgihîştina ku di civakê de li ser vê mijarê heye jî eşkere dikin.

“ Ez dikarim wê wekî rengê gewr pênase bikim ”
(23 salî, mezûnê lîsansê, ezeb)

“ Li pişt perdeyê ”
(22 salî, xwendekarê Lîseyê, ezeb)

“ Weke zaroka 11’emîn a malbateke mezin, ez bi her awayî jiyam. Birçîçûna dibistanê, xwarin nebiria dibistanê û pêdiviya bi alîkariyê, lê qet alîkarî nehat kirin. Xizanî bêparbûna wê şahiya ku çavên me dibiriqîne bû, an jî belkî pariyek nanê hişk bû. ”
(24 salî, xwendekara lîsansê, ezeb)

Daneyên ku me bi hevpeyivîn û anketên rû bi rû bi dest xistin, hişt ku em xizaniya jinên Kurd bi kûrahî lêkolîn bikin.

4. PÊŞNIYAR Û ENCAM

Herçiqas aliyê dîrokî yê kûrbûna xizaniyê di nav jinên Kurd de ji sînorên vê raporê derbas dibe jî, ji bo têgihîştina dîroka koçberiya jinan û peydakirina çareseriyên ji bo van diyardeyan xwedî girîngiyê krîtîk e. Di çarçoveya pirsên ku ji beşdarên rapora me re hatin kirin de, hat dîtin ku xwarin û gihandina xwarinên saxlem û zehmetiyên ku jin di peydakirina xwarinên tendurist de dijî rasterast bi xizaniyê ve girêdayî ne.

Her wiha têkiliya di navbera koçberî û xizaniyê de yek ji encamên girîng ên raporê ye; Hate dîtin ku koçên bi darê zorê yan jî aborî, bi taybetî yên jinên Kurd, xizaniya jinan kûrtir dike. Ji ber vê yekê ji bo bandorkirina polîtîka û stratejiyên ku hatine pêşniyarkirin, ji nedîtî ve anîna bandora koçberiyê ya li ser xizaniya jinan girîng e.

Feqîrbûna jinên Kurd li Tirkîyeyê bi gelek bînpêkirinên mafên mirovan xwe dide der. Bêmalî; Di warên bîngehî û wekî perwerde, tenduristî û gihandina xwarinên saxlem de mafên jinan sînardar dike û rê li ber beşdarbûna wan di jiyana civakî de digire. Di vê çarçoveyê de ji bo derbaskirina zehmetiyên jinên Kurd û bidestxistina mafên xwe, pêkanîna van pêşniyarên jêrîn girîng e;

Bînpêkirinên ku me di lêkolîna xwe ya şopandinê de dîtin ev in:

- 1. Gihîştina Perwerdeyê:** Ji ber newekheviyên di sîstema perwerdeyê de, jinên Kurd nikarin bigihin mafê xwendinê û nikarin perwerdehiyêke têr werbigirin, ev jî serxwebûna wan a aborî bisînor dike.
- 2. Derfetên kar:** Jinên kurd di beşdarbûna hêza kar de zehmetiyên dikişînin û gelek caran neçar in ku di karên kêma-maeş de bixebitin. Ev rewş xizaniya aborî tîne.
- 3. Gihîştina Xizmetên Tenduristî:** Xizaniyê dibe asteng ku jinên Kurd bigihêjin mafên xwe yê tenduristiyê, ku dibe sedema pirsgirêkên tenduristiyê, bi taybetî di heyamên krîtîk ên weke ducaniyê û zayînê de.
- 4. Cudakarî û Tundî:** Jinên Kurd ji ber eslê xwe yê etnîkî zêdetir rastî cudakarî û şideta li ser bîngeha zayendî tînin.
- 5. Tevlîbûna Pêvajoyên Biryargirtinê:** Xizaniya aborî û dîrketina civakî derfetên jinên Kurd ku di nava malbat û civakê de di pêvajoyên biryargirtinê de bibandor bin, sînardar dike.
- 6. Piştewanî û Hevgirtina Civakî:** Jinên Kurd ji mekanîzmayên piştewaniya civakî nizanin û bi têra xwe nikarin ji piştewaniyê sûd werbigirin, ev jî dibe sedem ku hejariya wan kûr bibe.

Ev bînpêkirin dibe sedem ku jinên Kurd di jiyana civakî û aborî de biçûk bibin. Ji bo kêmkirina xizaniyê û parastina mafan divê siyaseta û bernameyên cûrbecûr bînpêxistin.

Jinên Kurd bi gelek zehmetiyên civakî û aborî re rû bi rû dimînin û ev jî xizaniyê kûrtir dike. Astengiyên di warê perwerde, kar, tenduristî û gihandina xizmetên bîngehî de nahêle jinên kurd bi awayekî bi bandor beşdarî jiyana civakî bibin û serxwebûna wan a aborî sînardar dike. Di vê çarçoveyê de girîng e ku sazîyên dewletê û rêveberiyên herêmî di têkoşîna jinên Kurd a li dijî xizaniyê de bi awayekî çalak cih bigirin. Pêşniyarên ku li jêr hatine kirin, tê de gavên berbiçav hene ku ji bo derbaskirina kêşeyên ku jinên Kurd pê re rû bi rû ne. Di van pêşniyaran de ji bilî têkoşîna li dijî xizaniyê, bi armanca xurtkirina jinan û bi awayekî çalak tevlîbûna wan a di jiyana civakî de dike.

Pêşniyarên ji bo Polîtîkayên Dewletê

1. Zêdekirina Gihîştina Perwerdehiyê:

- **Burs û Teşwîq:** Ji keçên ku dixwazin xwendina xwe bidomînin re divê burs bê dayîn.

2. Gihîştina Xizmetên Tenduristî:

- **Xizmetên Tenduristiyê yên Belaş:** Ji bo jinan xizmetên tenduristiyê yên bêpere bîn dayîn û kontrolên tenduristiyê bîn organîzekirin.
- **Piştgiriya Berhemên Paqijî:** Divê hikûmet bi rêkûpêk arîkariya hilberên paqijiyê bide jin û keçên xizan.

3. Kar û Piştgiriya Aborî:

- **Teşwîqkirina Karsaziya Jinê:** Divê ji jinên karsaz re beş û deynên kêrfaiz bîn dayîn û di amadekirina plansaziyên karsaziyê de bi rêxistinên sîvîl re hevkarî bê kirin.
- **Bernameyên Perwerdehiya Pişeyî:** Divê ji bo jinan kursên perwerdehiya pişeyî bîn organîzekirin da ku tevlibûna wan a di nava kar de zêde bibe.

4. Bernameyên Ewlekariya Civakî û Piştgiriya:

- **Alîkariya Civakî ya bi Armanc:** Divê ji bo jinên xizan bernameyên alîkariya civakî yên taybet bîn pêşxistin û ev alîkarî bi bandor bê dayîn.
- **Bernameyên Piştgiriya Malbatê:** Divê mekanîzmeyên piştgiriya ji bo peydakirina pêdiviyên xwarin, tenduristî û perwerdehiya jin û zarokan bîn afirandin.

5. Mekanîzmeyên Parastina ji Tundûtûjiyê:

- **Navendên Piştevanîya Jinan:** Navendên Piştevaniyê yên ku jin dikarin di bûyerên şidetê de serî li wan bidin bîn avakirin û ev navend bi zimanê kurdî xizmetê bidin. Divê ji bo jinên xizan bi hêsanî rêgezên alîkariya hiqûqî yên heyî bîn peydakirin û pêkanînen ku mafê jinan ê gihandina edaletê garantî dikin bîn pêşxistin.
- Divê kapasîteyên navendên ku piştgiriya hiqûqî û derûnî pêşkêş dikin bîn xurtkirin. Divê xebatên navendên piştevaniyê yên ku di Peymana Stenbolê û Qanûna Hejmara 6284'an de tedbîrên parastinê pêşkêş dikin bîn kontrolkirin.
- **Piştgiriya Hiqûqî:** Divê ji bo jinan agahî û xizmetên piştevaniyê bîn dayîn.

6. Hişyariya Civakî û Perwerde:

- **Perwerdeya Wekheviya Zayenda Civakî:** Divê li ser wekheviya zayendî û mafên jinan perwerde ji bo karmend û endamên civakê bê organîzekirin.
- **Kampanyayên Hişyariyê:** Ji bo zêdekirina hişmendîya civakî li ser mafên jinan, tundî û xizaniyê divê kampanya bîn organîzekirin.

7. Gihîştina Dibistanê ya bi Serwîsê:

- Divê hemî xwendekar di çarçoveya perwerdehiya veguheztinê de karûbarek gerokê ya ewledar û birêkûpêk peyda bikin da ku gihîştina wan ji saziyên perwerdehiyê re hêsantir bike. Divê ev karûbar were plansaz kirin ku xwendekar bi ewlehî û di wextê xwe de bigihîjin dibistanê.

Pêşniyarên ji bo Rêveberiyên Herêmî

1. Kooperatîfên Jin û Piştgiriya Karsaziyê:

- Divê rêveberiyên herêmî bi avakirina kooperatîfên jinan serxwebûna aborî ya jinan zêde bikin û bi alîkariyan an jî bernameyên deynên bi faîz kêr piştgirî bidin wan. Weke mînak kooperatîfên herêmî yên destan an jî çandiniyê dikarin bên avakirin.

2. Semînerên Perwerde û Hişyariyê:

- Divê rêveberiyên herêmî ji bo jinan qursên pêşxistina şarezaiya pîşeyî organîze bikin. Divê ev qurs bi kurdî bên dayîn û şansê peydakirina kar ji bo jinan zêde bibe.

3. Piştgiriya Veguhastinê ji bo Zarokan:

- Ji bo zarokên ku diçin dibistanê divê wesayîten seferê yên bêpere bên peydakirin û li gorî hewcedariyên malbatên feqîr rêyên van wesayîtan bên diyarkirin.

4. Navendên Piştgiriya Jinan:

- Ji bo piştgiriya civakî, derûnî û yasayî ji bo jinên xizan divê navendên piştgiriya jinan bên avakirin. Divê li van navendan jin karibin bi kurdî xizmetê werbigirin û ji pêdiviyên xwe re çareyan bibînin.

5. Piştgiriya Bazarên Giştî û Firotna Hilberê:

- Rêveberiyên herêmî dikarin bi organîzekirina bazarên giştî yên berhemên ku ji aliyê jinan ve têne hilberandin tê de werin firotin, alîkariya jinên karsaz bikin ku berhemên xwe bi pêş bixin û dahatê peyda bikin.

Divê Tirkiye di têkoşîna li dijî xizaniyê de qanûnên parastina mafên mirovan ên navneteweyî û herêmî yên wekî Danezana Gerdûnî ya Mafên Mirovan, Peymana Mafên Aborî, Civakî û Çandî ya Neteweyên Yekbûyî, CEDAW, Peymana Civakî ya Ewropayê bi cih bîne û mafên her kesî biparêze. Standarda jiyane, xanî û mafên ewlehiya civakî. Weke mînak, ji bo zarokên ku li herêmên gundewarî dijîn ji bo ku bigihîjin dibistanê û alîkariya xanî ji malbatên dezavantaj re were peyda kirin, dikare karûbarên seferê bêpere were peyda kirin. Li gorî CEDAW'ê divê li dijî xizaniya jinan têkoşîn bê kirin û mafên jinan bi taybetî li gundan bên xurtkirin. Di vê çarçoveyê de, bi zêdekirina tevlebûna jinan a di nava hêza kar de, bernameyên destekkirina krediyên mikro dikare were meşandin. Wekî din, divê di çarçoveya Peymanên ILO de qihandina kar û ewlehiya civakî ya ewledar were peyda kirin, mînakî, ji bo jinên ku di karên kêr-maêş û bê ewle de dixebitin, sîgortaya teqawidbûnê û tenduristiyê were berfireh kirin. Polîtîkayên li gorî van erkan dê tevkariyê li kêmkirina xizaniyê û misogerkirina wekheviya civakî bike.

PÊVEK

Pêvek 1: Grafîk û Encamên Gotûbêjên Kûr ên Rû bi Rû

Pêvek 2: Grafîk û Encamên Xebatên Anketê

Pêvek 3: Forma Pirsan a Xebata Anketê

Pêvek 4: Forma Pirsên Gotûbêjên Kûr ên Rû bi Rû

Pêvek 5: Forma Pirsên Serlêdana Agahdariyê

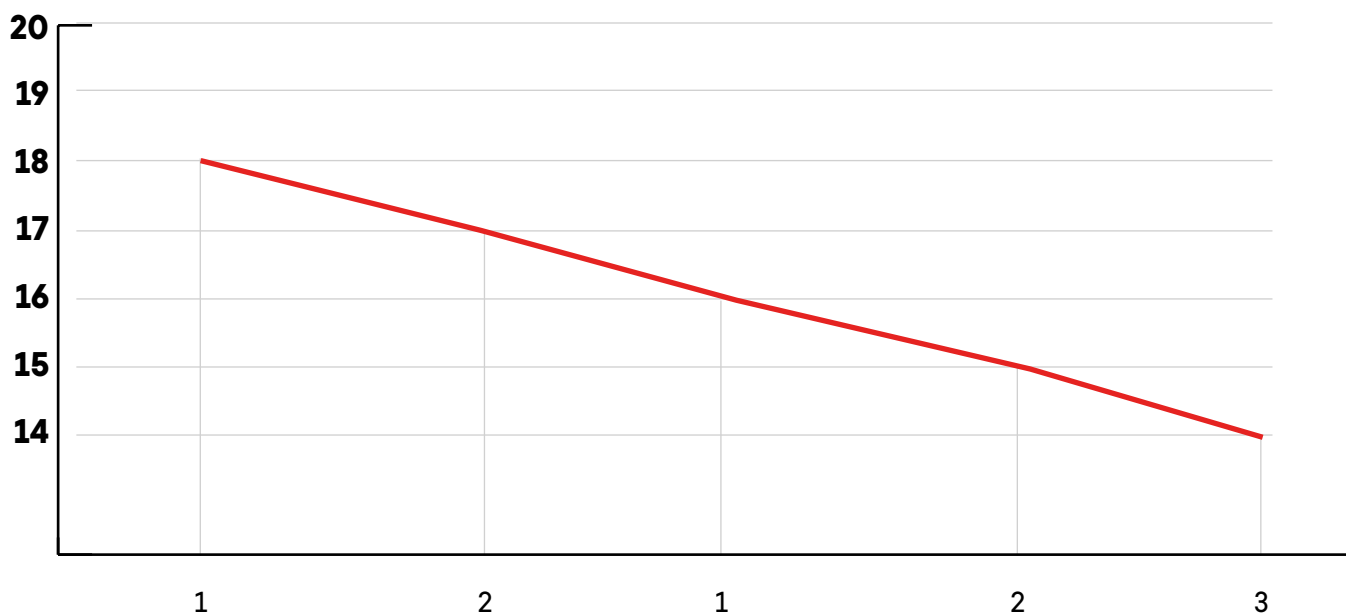

KÛR PÊVEK-1

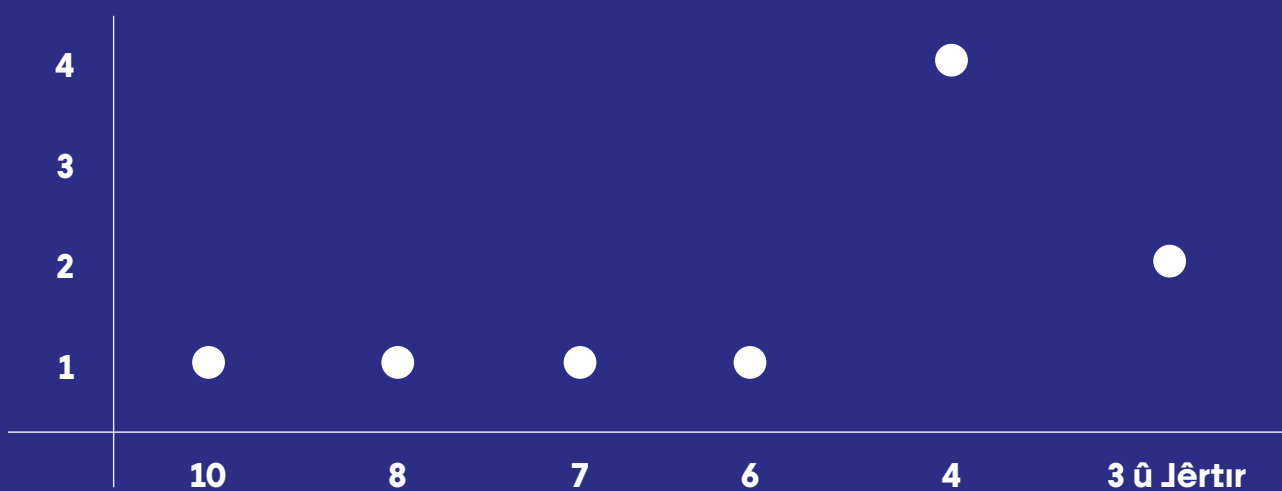

Daneyên Forma Gotûbêjên Rû bi Rû yê Nîv Vesaz kirî

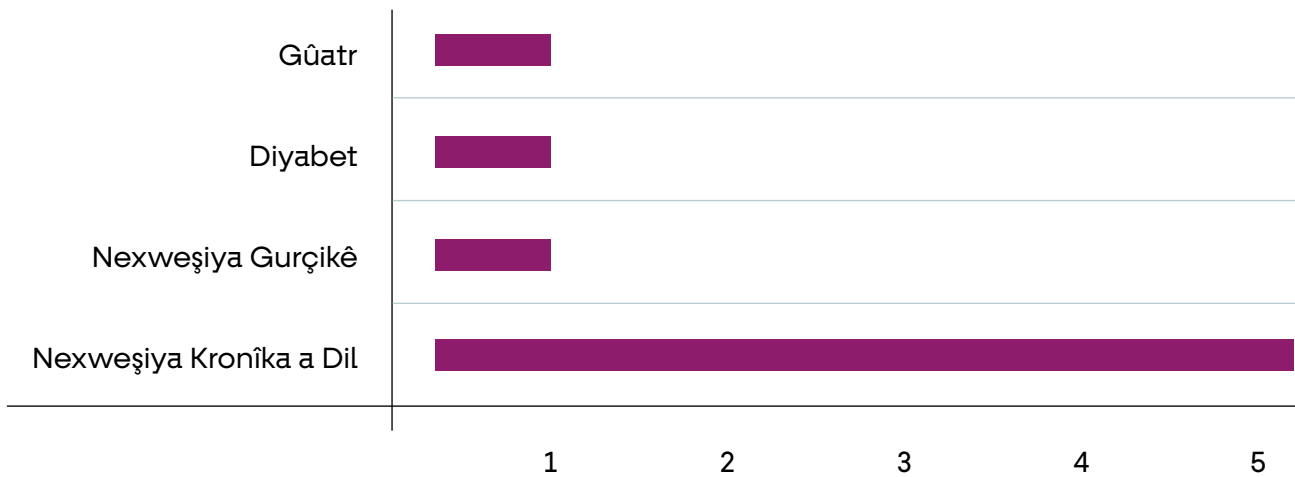
Temenê Zewacê yê Serdêran

Hejmara Şênîyên Malê

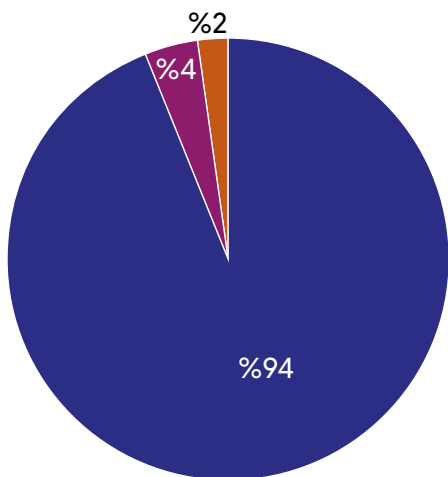
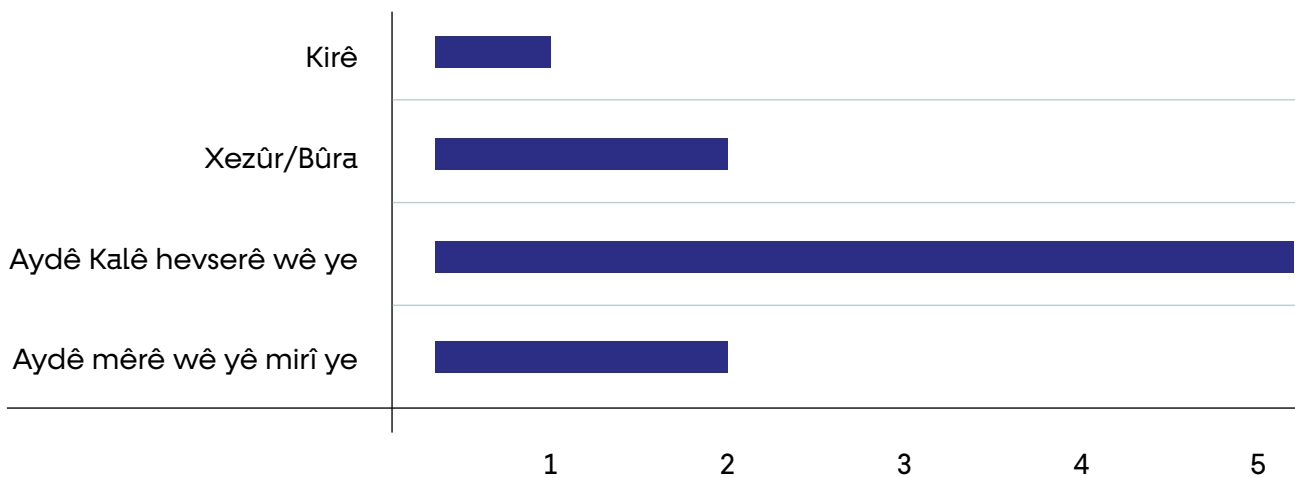

Nîşaneyên nexweşiyên kronîk a serdêran

Di çarçoveya lêkolîna me de hat tespît kirin ku ji 10 koçberên ku me bi wan re hevpeyvîn kir 8 jê nexweşiyên wan ên kronîk hene.

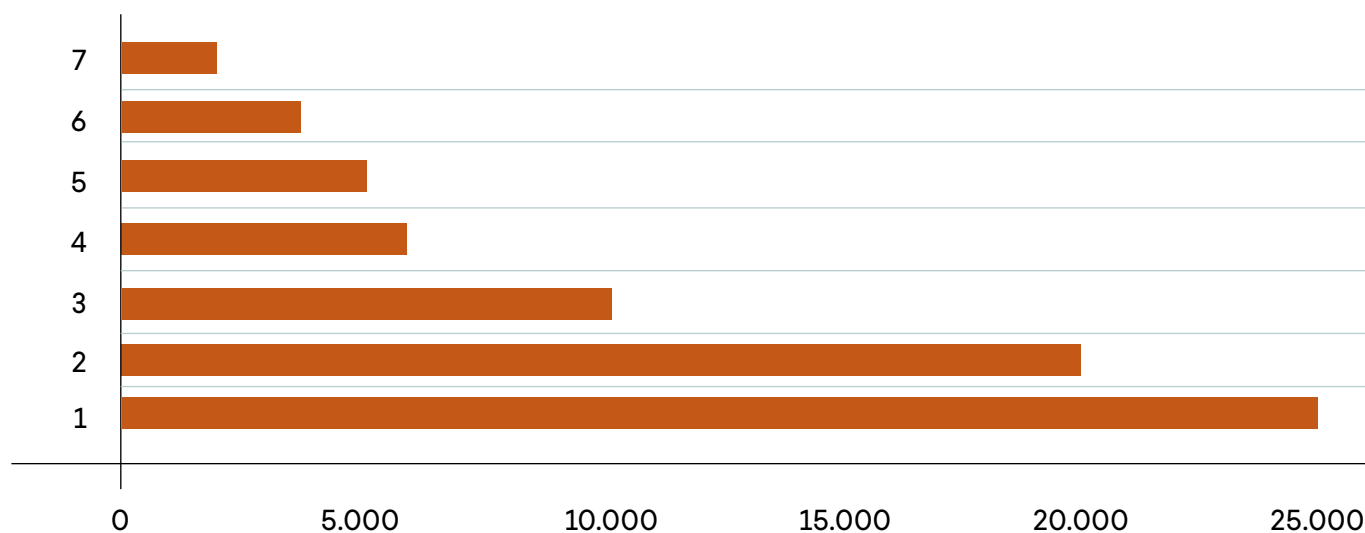
Rewşa milkiya ya serdêrên tê de dijîn

Hejmara şênîyên ku dixebitîn

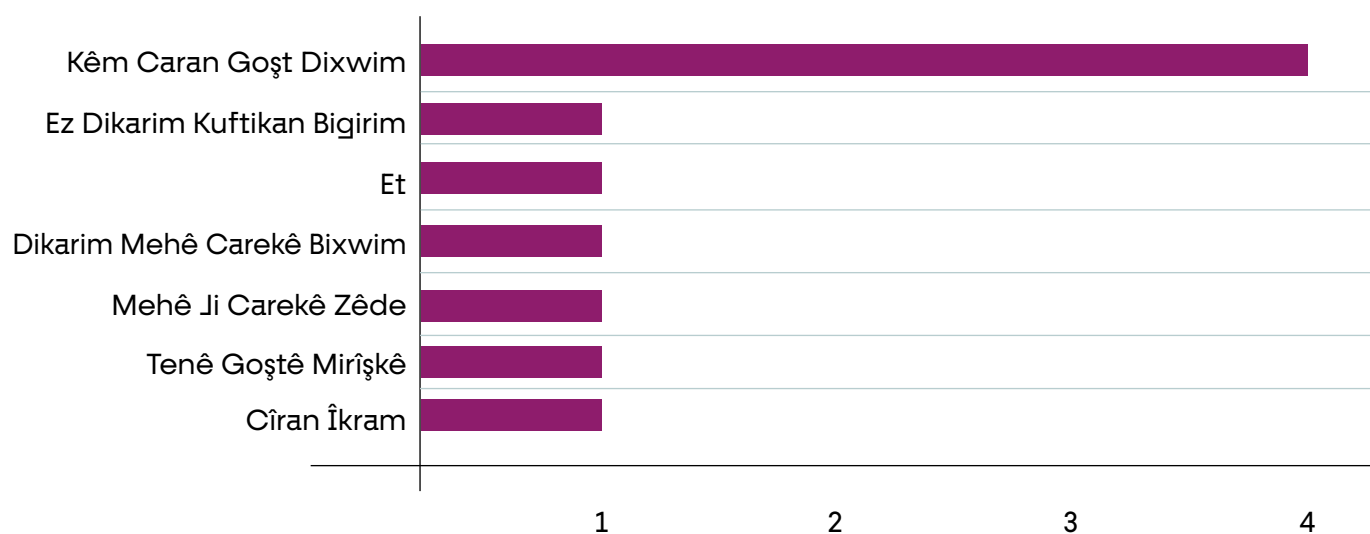
- 1
- Kesek kar nake
- 2

Nîşandeka dahateya mehane ya serdêran

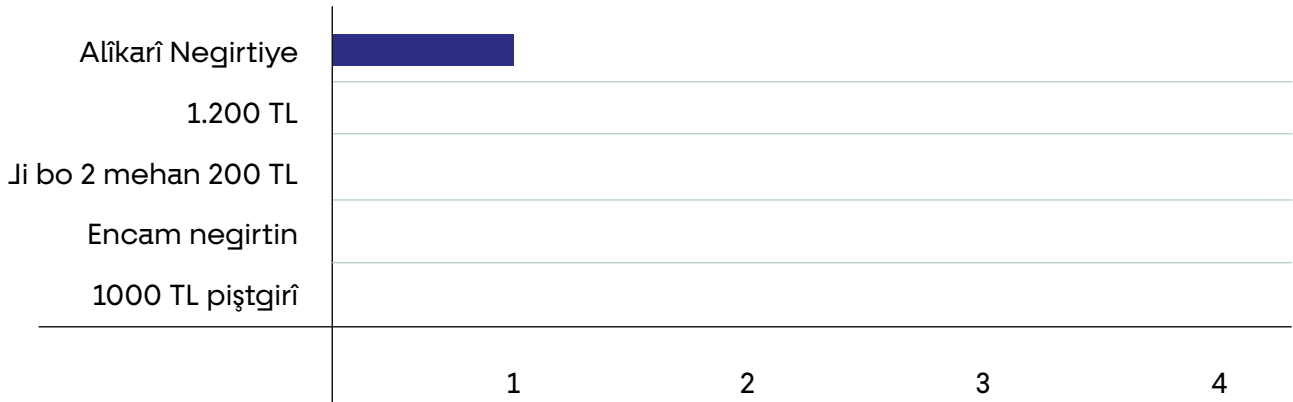

Dahata ku ji bo 10 kesan bi navînî dikeve malê 7,100 TL ye.

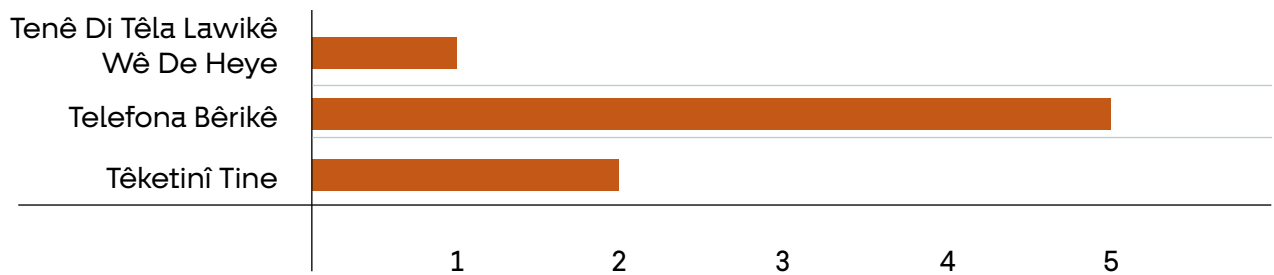
Goşt Xwarina Serdêran

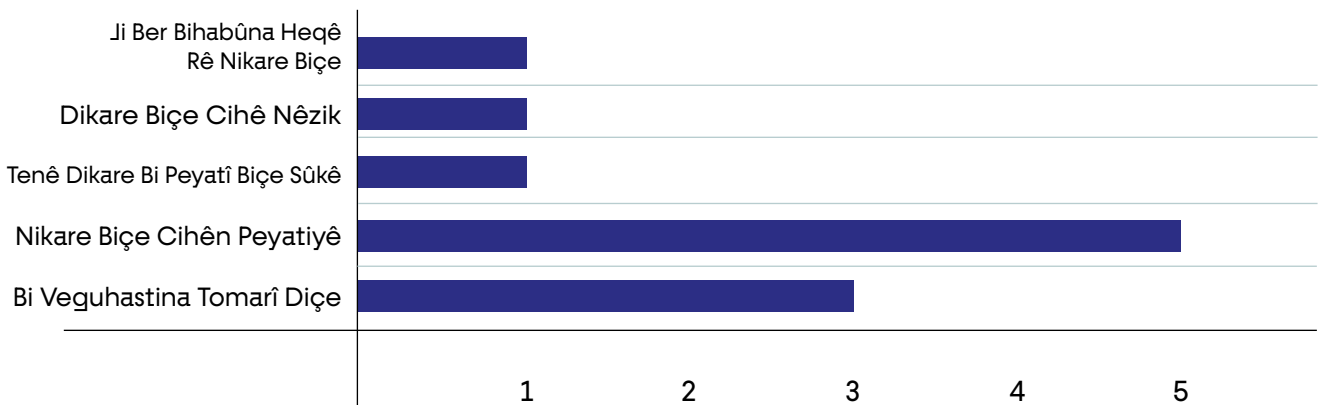
Rewşa sûdwerğirtina jî alîkarîya cıvakî ya serdêran

Bî çî awayî dikevin înternetê?

Dikarin bi çî awayî biçin cihekî, yan biçin mala xizmên xwe?

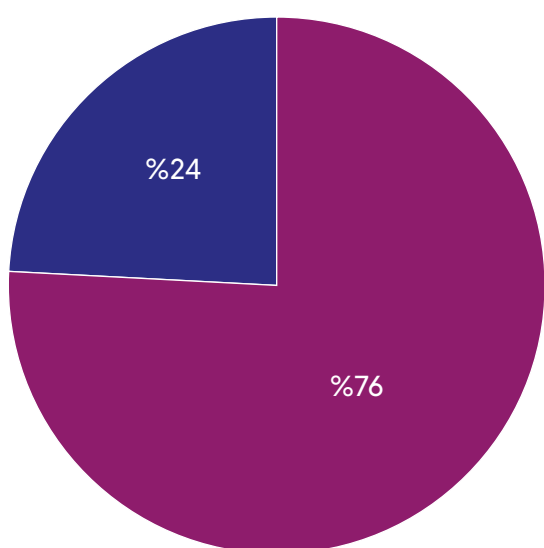

KÛR PÊVEK-2

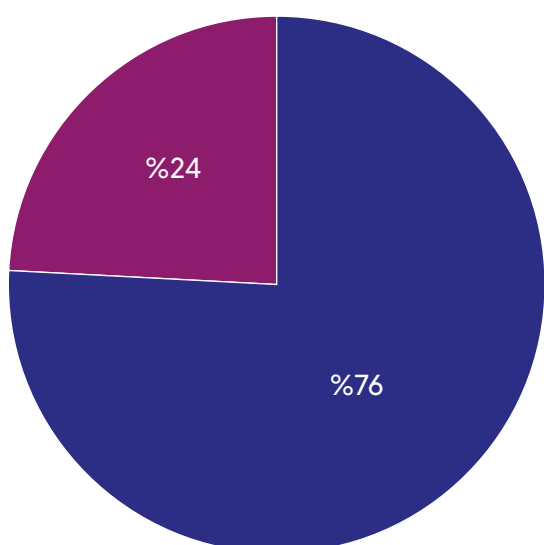
Grafîk û Encamên Xebata Anketê

Encamên bersivên 50 jinan ji bo anketa bi navê "xizaniya jinên li Wanê dijîn" ku bi Google Forms'ê di navnera 25'ê Tîrmeh û 22'ê Tebaxa 2024'an de pêk hat wiha ne:

Hejmara xebatkarên ku di karekî dahatdar de dixebitîn?

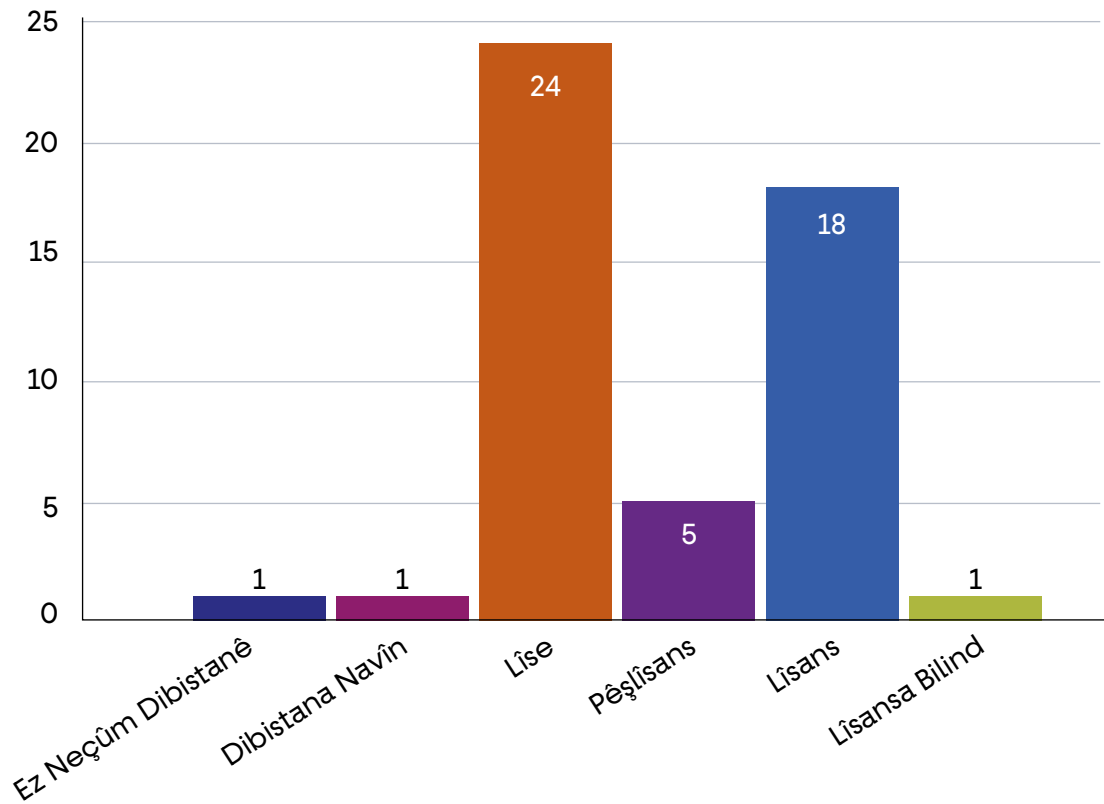
- Na %24
- Ere %76

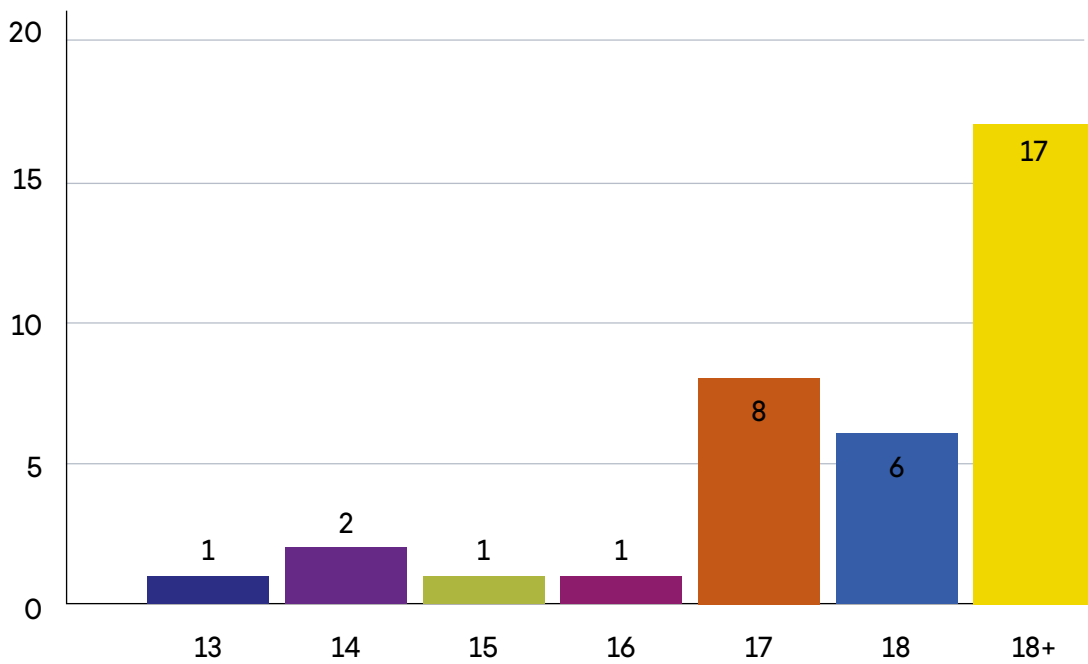
Çîroka Koçberiyê: "Bi darê zorê ji cihê xwe kirin, koça navxweyî an derveyî hûn jiya ne?"

- Na %76
- Ere %24

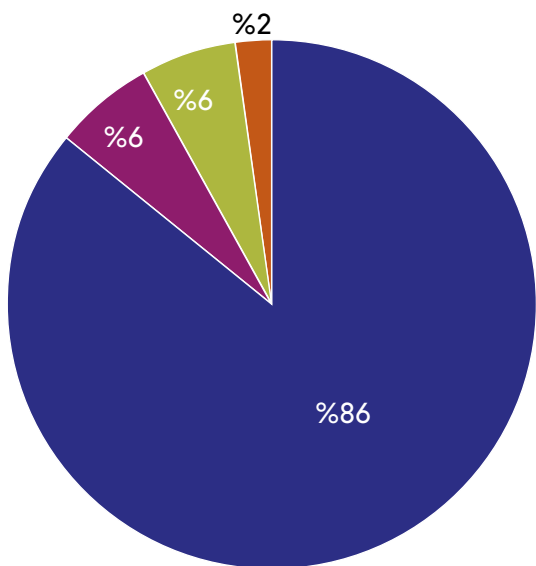
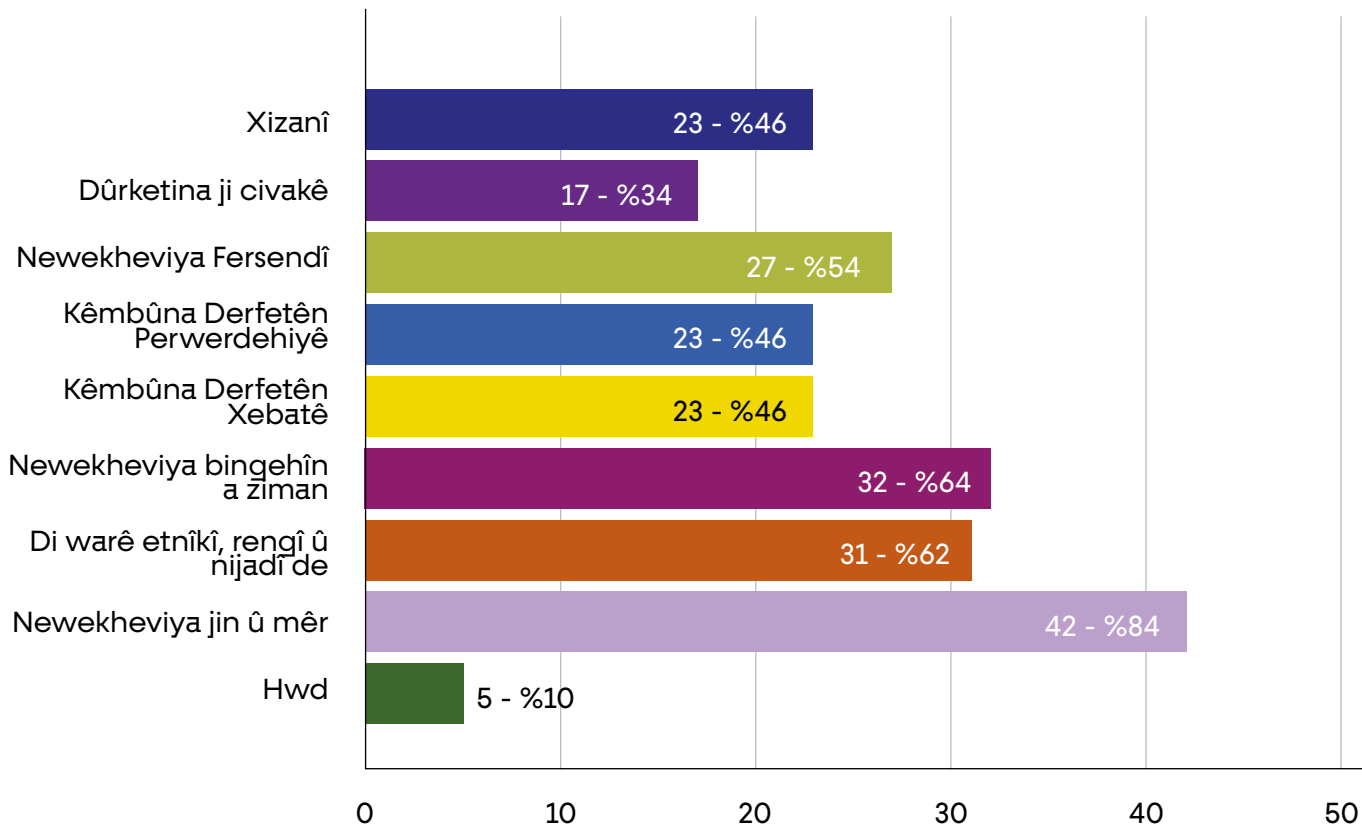
Dibistana Dawî Ji hêla Beşdar ve Qediya

Temenê Yekemîn Ê Xebatkarên Ku Berê Di Karekî Dahatdar De Xebitî Ne

Weke jineke ciwan a Kurd, li gorî we divê bi kîjan vebijarkên li jêrîn re têkoşîn bê bikin?

Hûn difikirin ku şert û mercên aborî teşe didin jiya we?

- Erê %86
- Na %6
- Qismî %6
- Ne bawerim %2

Bersiva pirsên vekirî ya **“xizaniya jinên Kurd ji bo we çi îfade dike?”** Bersiva pirsên vekirî li jêr hatine kurte kirin. Li gel bersivên weke nijadperestî, cudakarî, newekhevî, dûrxistin, bêçaretî û xemsariyê jî ev tişt hatin diyarkirin;

Ji bilî zehmetiya têgîna xizaniyê, dema ku zehmetiya Kurdbûn û Jinbûnê lê zêde bibe jiyana nayê jiyîn.

Feqîriya perwedehiyê ji xizaniyê pêk tê.

Xizanî li ser bingeha etnîsîte û zayendî tê jiyîn. Dikarim bibêjim ku dema gihandina çavkaniyan zehmet be, ev yek ji ber jinbûn û kurdbûna xwe ye.

Li welatekî ku reng, ziman, çand û çavkaniyên wî dagirkirî bin hem weke jin, hem weke Kurd û hem jî weke kedkar têkoşîn pêwist e. Ger em xizaniya jina Kurd bi kolonyalîzmê ve girê nedin, em ê pir netemam pênase bikin. Mixabin em ji paşverûtiyê dest pê dikin û bi nasnameya xwe ya jin di jiyana de ji bo gelek tiştan têdikoşin û hûn jî li vê erdnîgariyê ji bo nasnameya xwe ya Kurdewarî têdikoşin. Xizaniya jina Kurd ji bîmin tê wateya têkoşînê di her warî de.

Dêya min.. bi dehan zarokan bi tena serê xwe mezin dike.. û hewl dide jiyanê ji bo hemûyan baştir bike. Di vê oxirê de jî tim digirî. Ji ber ku firsendeke ku nedikarî ji me re bikira, bi hêsanî digîşt hemû derdorên me û dema ku em ji feqîriyê dikişandin, dêya min nedikarî tiştêkî bike. Weke ku dibêjin, beriya ku roj li vir derkeve jin şiyar dibûn. Jinan rojê hildianîn. Dêya min her tim bû jineke rojhilatî. Her roj saet di 5'ê sibehê de ji xewê radibû dest bi têkoşîna jiyanê dikir.

Bênasname bûn, lalbûn, ne bi Kurdî bûna vê anketê bi serê xwe jî ne bi kurdî ye, bêrêtiyeke mezin e. Feqîriya me ne tenê ji rewşên aborî derdikeve, hem ji nasnameya me ya etnîkî hem jî ji jinbûna me bêhêvî dibe.

Zêdekirina kêmasiyan di warê têgihîştina civakî de û bi taybetî jî zehmetiya jinbûnê

“Hûn dikarin bêrêtiyê çawa pênase bikin?” Bersivên pîrsa vekirî li jêr hatine kurte kirin.

Xizanî têgehek e ku ferd di warê civakî, perwerdeyî, çandî û gelek aliyên din de sînardar dike û bandorê li beşekî mezin ji jiyana takekesî dike û hesta bê qîmet û bêkêmasiyê dide wî.

Komek mirovan ji ber çavbirçîtî û qezencê kedê îstîsmar dikin û kesên keda wan tê îstismarkirin, ji bo domandina jiyana xwe gihandina çavkaniyan kêr in.

Wek zaroka 11'emîn a malbateke mezin, bi her awayî jiyam. Birçî çûna dibistanê, nekarî bûna birina xwarinê û ji her alîkariyê re vekirî, lê qet alîkarî nedîtibe. Xizanî bêparbûna wê şahiya ku çavên me dibiriqîne, an jî belkî pariyek nanê hişk bû.

Kêmasî ne tenê di warê aborî de, di her warî de

Feqîrtî an xizanî ew e ku têra dahata nebûna ji bo dabînkirina hemî an piraniya hewcedariyên bingehîn ên rojane ye.

Kêmasiya min a aborî xewnên min asteng dike.

**Hebûna dahateke ku têra debara xwe jî nake û
rê li ber civakbûnê digire**

Rezîlî

**Nebûna tişteke ku em di jiyana xwe de
dixwazin ne tenê pere ye. Mîna xizaniya
derfetan, xizaniya evînê, xizaniya mafan û
hwd.**

**Ez dikarim pênase bikim ku ez nikarim bigihîjim
hewcedariyên bingehîn ên ku ji bo jiyane
hewce ne. Negihîştina pêdiviyên bingehîn jî
dibe sedema bêewlehî, bêhêvîbûn û ji destdana
kêfa jiyane. Di rewşeke wiha de kêfa jiyane
pir zor û bêwate ye. Em jî di her warê jiyane de
li ser gelek tiştan xerc dikin. Mixabin, tewra
perwerdehiya ku em dixwazin ji bo pêşkeftina
xwe bistînin jî pir biha ye.**

Sînorkirina pêşerojê

KÛR PÊVEK-3

Forma Pirsan a Xebatên Anketê

Silav û Rêz,

Ev form ji bo hevpeyvînên serhêl ên jinên 18-28 salî ji bo rapora şopandina mafên mirovan a 2024'an a ku ji aliyê KOMELEYA JIN STAR A VAN'ê ve derbarê xizaniya jinên li Wanê dijîn de hatiye amade kirin.

Armanca me ew e ku em xizaniya jinên Kurd ên li Wanê dijîn fêhm bikin û di vê mijarê de xebatên xwe yên şopandinê bi pêş bixin. Mebesta me ew e ku em nêrînên we yên li ser xizaniyê bigirin.

Hege hûn bixwazin, hûn dikarin di bersivdayîna pirsan de navber bidin; Hûn dikarin bersiva pirsan nedin û di hemû pirsan de bibihûrin.

1. Hûn tevlîbûna vê xebatê erê dikin?

- Erê
- Na

2. Temenê we çi qas e?

3. Hûn zewicandî ne yan ezeb in?

4. Zarokên we hene?

- Erê
- Na

5. Hege bersiva we "Erê" be, çend zarokên we hene?

- 1
- 2
- 3
- 4 û jortir

6. Wekî din kesekî ku hûn mecbûrin lê binêrin heye? (Dayik, bav, xwiş/bira, kalepîr, asteng û hwd.)

7. Asta perwerdehiyê ya dawî ku we qedandiyê çi ye?

- Ez qet neçûme dibistanê
- Dibistana Seretayî
- Dibistana Navîn
- Lîse
- Pêşlîsans
- Lîsans
- Master
- Doktora
- Wekî din

8. Hege hûn hê jî dixwînin, hûn di kîjan astê de ne?

9. Bi darê zorê bê war kirin, an koçberî û dijhêzî hûn hatine kirin?

- Erê
- Na

10. Hege bersiva we "Erê" be, hûn dikarin sedema koçberiya xwe binivîsin?*(Perwerdehî, kar, zewac û hwd.)

11. Hûn bi tena serê xwe dijîn?

- Erê
- Na

12. Hege bersiva we "Na" be, hûn dikarin hejmara rûniştvanên malê bi me re parve bikin?

- 1-4
- 4-9
- 9-15
- 16 û jortir

13. Ji bo bidestxistina dahatûyekî hûn di karekî de qet xebitîn?

- Erê
- Na

14. Hege hûn berî wextan xebitî bin, cara pêşî di çend saliya xwe de we dest bi xebatê kir?

15. Di navbera salekê dawî de, hûn qet di karekî ku dahatûya wî hebe de xebitîn?

- Erê
- Na

Hege bersiva we "Erê" be, hûn sîgortayî xebitîn?

16. Hûn di çi karî de xebitîn, an jî dixebitin?

17. Hûn dikarin mîqtara miaşê xwe yê herî dawî û saetên mesafiyê bi me re parve bikin?

18. Weke jineke Kurd a ciwan, di nav şiqên li jêr de hûn bi kîjan pirsgirêkan re rûbirû dimînin an û pê re têdikoşin?

- Feqîrî
- Dûrxistina Civakî
- Newekhevî ya Fersendî
- Kêmbûna Derfetên Perwerdehiyê
- Kêmbûna Derfetên Xebatê
- Newekheviya bingehîn a Ziman
- Di warê reng, kok û nijadî de newekhevî
- Newekheviya jin û mêr
- Hwd

19. Hûn ji jiyana xwe ya civakî razî ne?

- Erê
- Na
- Qismekî

20. Hûn difikirin ku şert û mercên aborî diyardeyên perwerdehiya we ne?

- Erê
- Na
- Qismekî
- Ne bawerim

21. Hûn bawer dikin ku hûnê emekdar bibin?

- Evet
- Hayır
- Ne bawerim

22. Hûn dikarin feqîriyê çawa pênase bikin?

23. Feqîrbûna jina Kurd, ji bo we çi îfade dike?

24. Di derbarê vê xebatê de tiştêkî ku hûn bikaribin lê zêde bikin heye?

KÛR PÊVEK-4

Forma Pirsan a Hevdîtinên bi Berfirehî Rûbirû

Ev form ji bo hevpeyvînên qadê yên ku dê li Taxa Xaçortê ji bo rapora şopandina mafên mirovan a di derbarê feqîrtiya jinên li Wanê ku di sala 2024'an de dijîn, hatiye amadekirin.

Hûn beşdariya hevdîtinê erê dikin?

- Erê
- Na

1. Temenê we çiqas e?

2. Hûn ezebin an zewicandî ne?

3. Hûn qet koçber bûne? Hege bersiva we erê be, hûn dikarin sedemê bêjin?

4. Hûn tevî kî dijîn? Hejmara şêniyên li malê çend e?

5. Xaniyê we kîrê ye? Yan hûn di xaniyê malbatê de dijîn, heger wisa be xanî li ser navê kî ye? Pirsqirêkên we yên navmalî hene? Hege hebin çi ne?

6. Hûn di karekî ku dahatiya wî hebe de dixebitin? Hege hûn dixebitin miasê we çiqas e û çend saet dixebitin?

7. Hûn dizanin çiqas dahatiya malê heye? Hûn dikarin bi me re parve bikin?

8. Rewşa we ya perwerdehiyê çi ye? We heta pola çendan xwend?

9. We di çend saliya xwe de dest bi xebatê kir?

10. We qet serî li alîkariya civakî da? Hege bersiva we erê be, we serî li kîjan sazî da; şaredarî, qeymeqamî, weqf û hwd.?

11. Hege alîkariyekê hebe hûn dikarin me jê agahdar bikin? Bi tamamî berdêla wî çi ye? Ev çendî ye, çiqas domdar e? Têra we dike?

12. Çi bû sebebê biryara we ku we alîkariyê xwest?

13. We xwe çawa gihand vê agahiyê? We ji kê bihîst?

14. Ewlekariyeke we ya civakî û pergali heye an na?

15. Hûn dikarin feqîriyê çawa pênase bikin?

16. Hege rewşa we ya aboriyê baş bûya, li gor we ew ê çi biguheriya?

17. Rewşa we ya perwerdehiyê çi ye? We heta çendan xwend?

KÛR PÊVEK-5

Pirsên Serlêdana agahî girtinê ya TUÛK'ê

JI BO SERKARIYA HERÊMA WANÊ YA TUÛK'Ê

DAXWAZKAR: Komeleya Jin Star

Navnîşan: Karîzma Îş Merkezî, Kolan: Milî Egemenlik, Qat: 4 Hejmara Derî:

MIJAR: Ev ji serlêdanek agahdariyê pêk tê ku di çarçoveya çalakiyên şopandina mafên mirovan de erkên berhevkirina daneyan, lêkolîn û raporkirina komeleya me pêk bîne.

DAXWIYANIYÊN HATINE DAYÎN

Li ser navê Komeleya Jin Star a Wanê, ku ez Seroka Desteya Rêveber a wê me, di çarçoveya xebatên komeleya me de, ji bo bidestxistina daneyên ku divê em di lêkolîna şopandina mafên mirovan de ku em di çarçoveya xizaniya jinan de pêk tînin de bi dest bixin, em bi we re têkilî çêdikin.

Daneyên ku em nikarin xwe bigihînin malpera fermî ya TUÛK'ê wiha ne.

1. Li Wanê hejmara jinên li gorî temenan çend e?
2. Dahatiya jinên li Wanê dijîn li gorî temenan çiqas e?
3. Li Wanê rêjeya bêkariya jinan çend e?
4. Li Wanê û beşên ku jin tê de dixebitin hejmara karkerên jin çend in?
5. Rêjeya tevlêbûna hêza kar a jinan li Wanê çi ye?
6. Li Wanê rêjeya xwendin û asta perwerdehiyê ya jinan çawa ye?
7. Li Wanê di navbera salên 2021-2024'an de hejmara keç û jinên ku neçûne perwerdeya bingehîn an jî neçûne, ango piştî pola 8'an perwerdeya fermî nedomandine yan jî ji dibistanê qut bûne çend e?
8. Li Wanê di navbera salên 2021-2024'an de hejmara keçên di bin temenê 18 salî de ku di perwerdeya seretayî ya vekirî de ne çend e?
9. Li Wanê hejmara malbat, kes û jinên di nava "xeta birçîbûn" û "xeta xizaniyê" de dijîn çend e?
10. Rêjeya jin û mêrên ku li Wanê li ser navê xwe qeydkirî mal hene?
11. Hejmar û rêjeya xizaniyê ya "jinên yek kesî" û "malbatên ku ji jin û zarokên yek dê û bav pêk tînin" li Wanê çi ye?
12. Rêjeya jinên ku li Wanê di bin metirsiya xizanî û dûrketina civakî de ne li gorî komên temenî çiqas e?

Ji ber ku divê rapora me di heyameke diyarkirî de bê amadekirin, em bi rêzdarî daxwaz dikin ku bersivên pirsên me di çarçoveya çalakiya şopandinê ya li jor de hatine pirsîn bi nivîskî ji me re bînin radestkirin.

